

Araştırma Makalesi - Research Article

Arşiv Belgelerine Göre Jandarma Genel Komutanlığı Kayıtlarına Yansıyan Kaçakçılık Verilerine Dair Bir Değerlendirme (1955-1958)

An Evaluation of Smuggling Data Reflected in The Records of The General Gendarmerie Command According to Archive Documents (1955-1958)

Mustafa DAĞ^{1*}

Geliş / Received: 08/04/2024

Revize / Revised: 06/05/2024

Kabul / Accepted: 08/05/2024

ÖZ

Demokrat Parti iktidarının ortalarından itibaren finansman kaynağında yaşanan sıkıntılara bağlı olarak yatırımların durması gündelik hayatta olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu olumsuz sonuçlardan bazıları döviz kurunda meydana gelen artış, ithal ürün fiyatlarının artması, gıda ve giyim sektöründe fiyat artışı ve mal darlığının yaşanması olmuştur. Ekonomide yaşanan bu olumsuz gelişmeler alım gücü son derece düşmüş olan vatandaşları uygun fiyata satılmakta olan kaçak ürünlere yönlendirmiştir. Haliyle kaçak ürünlere artan talep beraberinde kaçakçılık faaliyetlerinin de artmasına yol açmıştır. Hükümet ise bir yandan hayat pahalılığını ortadan kaldırmak için ekonomik politikaları hayata geçirmeye çalışırken diğer tarafından da kaçakçılıkla mücadelede birtakım tedbirler almıştır. Bu bağlamda alınan tedbirler doğrultusunda Jandarma Genel Komutanlığı'nın 1955-1958 yılları arasında Türkiye'de yürütmüş olduğu mücadele neticesinde meydana gelen kaçakçılık vakaları, bu vakalara düzenlenen askeri operasyonlar, bu operasyonlar neticesinde ele geçirilen kaçak malların türleri ve miktarları, yakalanan kaçakçıların miktarı ile kaçakçılık faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgeleri tespit etmek çalışmamızın temel amacını teşkil etmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı'nın tutmuş olduğu raporlar ve arşiv belgelerinin yanı sıra telif eserlerden istifade edilerek yürütülen bu çalışma neticesinde dört yıllık zaman zarfında 9.905 kaçakçılık vakasının meydana geldiği, 7.505 sağ, yaralı veya ölü kaçakçının yakalandığı, 19.852.504 Türk lirası değerinde kaçak malın ele geçirildiği tespit edilmiştir. Ülke güvenliği ve hazine gelirleri için tehdit olarak algılanan kaçakçılığı ortadan kaldırma hususunda Jandarma Genel Komutanlığı'na önemli rol düşüğü algılanmıştır. Komutanlık tarafından kaçakçılara yönelik operasyonların kesintisiz şekilde devam ettirildiği saptanmıştır. Ele geçirilen mallara dair istatistiki verilerin analizi sonucunda ise kaçakçılığın tam anlamıyla önlenemediği ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler- *Jandarma, Kaçakçılık, Demokrat Parti, Kayıt Dışı Ekonomi, Asayiş*

ABSTRACT

The cessation of investments due to the difficulties experienced in the financing source since the middle of the Democratic Party's rule has had negative consequences in daily life. Some of these negative consequences were

^{1*}Sorumlu yazar iletişim: mustafadag@harran.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0003-4571-8115>)

Tarih Bölümü, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, Türkiye.

the increase in the exchange rate, the increase in the prices of imported products, the price increase in the food and clothing sector, and the shortage of goods. These negative developments in the economy have directed citizens, whose purchasing power has decreased significantly, to smuggled products sold at affordable prices. Naturally, the increasing demand for smuggled products has also led to an increase in smuggling activities. While the government is trying to implement economic policies to eliminate the cost of living, it has also taken some measures to combat smuggling. In line with the measures taken in this context, the smuggling cases that occurred because of the struggle carried out by the Gendarmerie General Command in Turkey between 1955 and 1958, the military operations carried out in these cases, the types and quantities of smuggled goods seized because of these operations, the number of smugglers caught and the smuggling activities. The main purpose of our study is to identify the regions where it occurs. As a result of this study, which was carried out using copyrighted works as well as reports and archive documents kept by the Gendarmerie General Command, 9,905 smuggling cases occurred in a four-year period, 7,505 alive, injured, or dead smugglers were caught, and smuggled goods worth 19,852,504 Turkish liras were seized. has been detected. It was perceived that the Gendarmerie General Command had an important role in eliminating smuggling, which was perceived as a threat to national security and treasury revenues. It has been determined that the operations against smugglers are continuing uninterruptedly by the Command. As a result of the analysis of statistical data on the seized goods, it was stated that smuggling could not be completely prevented.

Keywords- Gendarme, Smuggling, Democrat Party, Informal Economy, Public Order

I. GİRİŞ

Tanzimat Fermanı'nın 3 Kasım 1839 tarihinde ilan edilmesiyle birlikte can, ırz, namus ve malların korunmasına yönelik düzenlemeyle birlikte Jandarma¹ Teşkilatı'nın kurulmasına karar verilmiştir (Alpar, 2019: 88; Durgun, Aydın, Bucak, 2020: 70-71). Ancak teşkil edilen bu teşkilat, jandarma değil zaptiye birliklerinden müteşekkildir. Nitekim 21 Haziran 1859 tarihinde Askeri Zaptiye adıyla ilk jandarma teşkilatı kurulmuş olsa da jandarma değil de zaptiye adıyla teşekkül ettirildiği görülmektedir (Yazan, 2017: 11). 14 Haziran 1869 tarihine gelindiğinde Asakir-i Zaptiye Teşkilat Nizamnamesi hazırlanarak bu alanda hukuki düzenlemeler yapılmıştır (Koparan, 2007: 9). Bu teşkilat ve yapılan düzenlemelerle birlikte 1870 yılına kadar imparatorluk genelinde asayiş sağlayacak müstakil bir kuruluş teşkil edilememiştir. Haliyle asayiş sağlama görevi İstanbul'da Hassa Ordusu'na bağlı olan birliklere, taşrada ise valilerin emrinde bulunan milis askerlere verilmiştir. Bu askerlerin bağlı bulunduğu bir kumanda ve kanun mevcut olmamakla birlikte 1870 yılında sadece İstanbul'da görev yapan bir jandarma teşkilatının varlığından bahsedilebilir (BCA, 30.10.0.0/128/923/6).

Jandarma tabirinin Türk devlet terminolojisine girmesi ilk olarak 16 Nisan 1880 tarihinde kabul edilen nizamnameyle gerçekleşmiştir. Ancak bu nizamname yürürlüğe girmemiş ve tasarı halinde kalmıştır (Erçin, 2023: 162). Bu tarihten itibaren Asakir-i Zaptiye, jandarma olarak nitelendirilmeye başlanmıştır (Yıldız, 2018: 406). Bu gelişmenin yanı sıra 1880 yılında tasarı halinde kalan nizamname 1904 yılında yapılacak olan düzenlemeye öncü olmuştur. Nitekim jandarmanın teşkilatlanmasında her bir vilayette alay, sancakta tabur ve kazalarda ise birer bölük şeklinde örgütlenmesi 1880 yılında hazırlanan nizamnamenin ön gördüğü bir düzenlemeydi (Koparan, 2007: 14). 1904 yılında yayımlanan nizamname doğrultusunda imparatorluk genelinde teşkilat bünyesinde 29 jandarma alayı, 3 zaptiye alayı, 2 müstakil tabur, 51 süvari ve 1 devlet taburu yer almıştır (Atlı, 2020: 1898). 1909 yılına gelindiğinde Jandarma Daire-i Merkeziye lağvedilerek yerine Jandarma Genel Komutanlığı teşekkül ettirilmiştir. Bu Komutanlık doğrudan Harbiye Nezâreti'ne bağlanmıştır (Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri, 1982: 311). 15 Mart 1919 tarihinde Dâhiliye Nezâreti'ne bağlanmıştır (Efe, 2016: 583).

1920 yılına gelindiğinde komutanlık, Milli Müdafaa Vekâleti'ne bağlı olarak yeniden teşkilatlandırılmıştır. Milli Müdafaa Vekâleti'ne bağlanan Jandarma Genel Komutanlığı, sekiz bölge müfettişliği ile bu müfettişliklere bağlı jandarma alay ve taburlarıyla yeniden teşkilatlandırılmıştır. Bu müfettişlikler ise İstanbul, Aydın, Ankara, Konya, Sivas, Adana, Trabzon ve Bitlis'te bulunmaktaydı. Ülke asayişini tek elden idare etmek isteyen TBMM, 12 Aralık 1920 tarihinde Jandarma Genel Komutanlığı ile Emniyet-i Umumiye Müdüriyetini birleştirerek İnzibat Umum Müdürlüğünü kurmuştur. Bu müdürlük doğrudan Dâhiliye Vekâleti'ne bağlanmıştır (Göktürk Çetinkaya, 2020: 689-691). Jandarma Genel Komutanlığı ile ilgili yapılan bu düzenlemeler ışığında farklı tarihlerde istihdam edilen askeri personel sayısını dair veriler de elde edilmiştir. Buna göre ülke asayişini sağlamak amacıyla 1922 yılında vazife icra eden askeri personel sayısı 33.499 kişidir. Bu sayıda kısa süre içerisinde artış meydana gelmiş olmakla birlikte 1923 yılında 35.103 kişiye çıkmıştır. Ancak 1924 yılında bu

¹ Farsça cândâr kelimesinden türetilmiş olan jandarma terimi, kır kesiminde asayiş sağlama görevli olan zaptiye erlerini tarif etmek için kullanılmıştır. Bkz. (Türkmen, 2020: 689-691).

rakam 33.193 kişiye gerileyerek 1922 yılında tespit edilen rakamın gerisinde kalmıştır. 1925 yılına gelindiğinde jandarma olarak vazife icra eden personel sayısı 33.288 kişiyken, 1926 yılında bu sayı 30.286 kişiye kadar gerilemiştir. Bu gerileme 1927 yılında devam etmekle birlikte 28.322 kişiye kadar düşmüştür (Atlı, 2020: 1900). 1922 ile 1928 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığı çatısı altında vazife icra eden personel sayılarında yıllara göre sürekli düşüşün meydana gelmiş olmasında komutanlığa ayrılan bütçenin düşük olması etkili olmuştur.

Bütçeye bağlı olarak istihdam edilen personel sayısında azalmaya gidilmesi ülke içerisinde asayişin ve düzenin sağlanmasını zorlaştırmıştır. Bu zorluklar özellikle Cumhuriyet'in erken dönemlerinde Millî Mücadele Zaferi'nin elde edilmesinden sonraki süreçte devlet otoritesinin tesis edilmesi sırasında yaşanmıştır. Zira Millî Mücadele'nin başarıyla neticelenmesinden sonra ülke içerisinde asayişin sağlanması ve iç isyanların bastırılmasında Jandarma Genel Komutanlığı önemli görevler üstlenmiştir. Bu nedenle komutanlık bünyesinde vazife icra eden jandarma birliklerinde yapılanmaya gidilmiştir. Bu çerçevede 1930 yılında Jandarma Genel Komutanlığı'nın başına Kazım Orbay getirilmiştir. Bu dönemde atılan en önemli adım ise alaylı olan kadrolar dışarıda bırakılarak bunların yerine askerlikten yetişme subayların tayin edilmesiydi. Bu değişiklikte birlikte jandarmanın başarı oranı ve büyük çaplı operasyon kabiliyeti artırılmaya çalışılmıştır. Bu yapılanma çerçevesinde 2 Haziran 1930 tarihinde Jandarma Kanunu hazırlanmıştır. Bu kanunla jandarmanın ülkenin emniyet ve asayişini sağlamakla sorumlu olduğu, Dâhiliye Vekâleti'ne bağlı olduğu, askeri eğitimden Büyük Erkanı Harbiye sorumlu olduğu ve son olarak her türlü masraflarının Millî Müdafaa Vekaleti tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. Atamaları ile ilgili düzenlemeler de yapılarak binbaşından yüksek olan rütbelilerin ataması Dâhiliye Vekâleti tarafından, daha düşük rütbelerin atamaları ise Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılacağı belirtilmiştir 21 Temmuz 1931 tarihinde Jandarma Efradı Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla jandarma askeri olarak kabul edilecek olan vatandaşlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir (Göktürk Çetinkaya, 2020: 980).

Jandarma Genel Komutanlığı'nda 1930 yılından itibaren başlatılan yapılandırma faaliyetleri istihdam edilen askeri personel sayısını da doğrudan etkilemiştir. Zira 1928 ile 1930 yılları arasında 28.303 kişi olarak tespit edilen askeri personel sayısı 1931 yılında 33.300 kişiye ve 1932 yılında 34.000 kişiye yükseltilmiştir (BCA. 30.10.0.0/128/923/6). Özellikle 1949 yılına kadar düzenli olarak artırılan personel sayısı 58.096 kişi olmuştur (BCA. 30.01.0.0/68/432/8). 1930 yılından itibaren personel sayısında artışın olmasında Kazım Orbay'ın başlatmış olduğu yeniden yapılandırma çalışmaları etkili olmuştur. Bir diğer önemli etken de rejim karşıtı meydana gelen iç isyanların büyümeden bastırılmak istenmesi olmuştur. Bu gibi isyanların bastırılmasının yanı sıra askeri personel istihdamına önem verilmesinde etkili olan bir diğer gelişme ülke ekonomisi ve asayiş için ciddi bir tehdit olarak algılanan kaçakçılık faaliyetlerin artmasıdır. Bilhassa Demokrat Parti iktidarının ortalarından itibaren ekonomik sıkıntıların baş göstermesine bağlı olarak kaçakçılığa yönelimin artış göstermesiyle istihdam edilen asker sayısında da artışa gidilmiştir. Bu çerçevede 1950 yılına oranla 1957 yılında istihdam edilmiş askeri personel sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Şöyle ki 1950 yılında 55.438 kişi istihdam edilirken 1951 yılında bu sayı 48.733 kişiye düşmüş olsa da 1952 yılında tekrar artış göstererek 51.787 kişiye yükseltilmiştir. 1952 yılından itibaren biz Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde istihdam edilmiş olan askeri personel sayısının düzenli olarak artış gösterdiğini göreceğiz. Bu doğrultuda 1953 yılında 54.002 kişi, 1954 yılında 55.474 kişi, 1955 yılında 56.925 kişi, 1956 yılında 59.088 kişi ve son olarak 1957 yılında 70.193 kişi Jandarma Genel Komutanlığı çatısı altında istihdam edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/8). Verilen istatistik rakamlardan hareketle 1950 yılından itibaren asker istihdamına dair ayrılan bütçenin 1951 yılı hariç düzenli olarak arttırıldığını söyleyebiliriz. Bu rakamın zirvede olduğu yıl ise ekonomik bunalımın etkisini iyice hissettirdiği ürün fiyatların yükseldiği ve vatandaşların alım gücünün düştüğü 1957 senesi olmuştur. Bu nedenle dönemin ekonomik politikasına değinmek konunun anlaşılır kılınabilmesi adına önem arz etmektedir.

Demokrat Parti² 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimlerde başarı elde ederek iktidar partisi olmuştur (Paydaş, Tanık, 2019: 55). 2 Mayıs 1954 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde oyların %56.6'sını alarak birinci parti olarak çıkmıştır (Kaya, 2018: 2285-2286). 27 Ekim 1957 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde oy oranında düşüş meydana gelmiş olmasına rağmen oyların %47'sini alarak birinci parti olarak iktidara gelmiştir. Böylece Demokrat Parti, 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbeye kadar ülke yönetimini idare etmiştir (Bulut, 2009: 131). Demokrat Parti'nin ilk dört yıllık döneminde liberal ekonomi politikası çerçevesinde dış borçlanma yoluyla elde etmiş olduğu finansman kaynağıyla ülke vatandaşların refah seviyesinin yüksek olduğu yıllar olmuştur. Ancak ikinci dört yıllık dönemde ekonomik sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. Bu sıkıntılar zamanla artış göstererek özellikle 1955 ile 1958 yılları arasında ülke ekonomik bir buhranın içerisine girmiş, tüketim mallarına yapılan zamlarla birlikte vatandaşların alım gücü büyük oranda düşmüştür. Bu durum ise vatandaşların uygun fiyatla ürün elde etmek için yasadışı yollara başvurarak kaçakçılık yoluyla ihtiyacını karşılamaya sevk etmiştir. Hükümet ise bunu önlemek amacıyla 1954 yılından itibaren çeşitli tedbirler almıştır. Özellikle yeni düzenlemelerle birlikte ithalat ve ihracatta kaçakçılık cezalarını arttırmıştır (Takım, 2012: 174-175). Bu önlemlerin alındığı yerler arasında gümrükler önemli yer tutmaktadır Özellikle

² Parti 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuş olup 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılan genel seçilere katılmıştır. 61 sandalye kazanarak mecliste muhalefet partisi olarak bulunmaya hak kazanmıştır. Bkz. (Tanık, 2021: 759-759)

gümrük kaçakçılığının önlenmesi amacıyla İran, Irak, Akdeniz bölgesi, İstanbul bölgesi, Suriye sınırları ve Ege bölgesinde meydana gelen gümrük kaçakçılığın önüne geçilmesi için çeşitli tedbirlerin yanı sıra görev icra eden muhafaza kuvvetlerin sayısında artışa gidilmiştir. Gümrük kaçakçılığında ipekli mensucat, plâstik maddeler, eski elbise, kadın eşyası, çakmak, çakmak taşı, kesim hayvanı, tütün, afyon ve yiyecek maddeleri gibi ürünlerin kaçakçılığı yapılmıştır (Evsile, 2022: 162-163). Bu tür ürünlerde meydana gelen kaçakçılık faaliyetlerin yoğun olarak görüldüğü yıllardan biri de 1955 senesi olmuştur.

II. 1955 YILI KAÇAKÇILIK FAALİYETLERİ

Komutanlık tarafından yapılan operasyonlar neticesinde 1955 yılında sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanan kaçakçılara ve ele geçirilen kaçak³ malların türlerine dair veriler aylara göre tasnif edilerek cetvellere işlenmiştir. Buna göre Ocak ayı içerisinde tespit edilebilmiş 284 vakanın olduğu ve bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 155 kaçakçının sağ, 1 kaçakçının ölü ve 1 kaçakçının ise yaralı olarak yakalandığı aktarılmıştır. Kaçakçıların üzerlerinde taşıdıkları 3 silah, 94 çakmak, 6 kilo 540 gram çakmak taşı, 1.153 kilo eski elbise, 567 kilo mensucat, 543 çeşitli gümrük ürünü ve 1.688 adet gümrük eşyası kaçak olarak tespit edilerek el konulduktan sonra kayıtlara işlenmiştir. Ayrıca 26.665 defter sigara kâğıdı, 970 kilo tütün, 40 kilo tekel ürünü, 27 tekel eşyası, 1.791 adet kesimlik hayvan, 6.827 kilo yiyecek maddesi, 9 kilo uyuşturucu maddesi, 46 canlı binek hayvan ve 436 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para ele geçirilen diğer ürünlerdir. Bu kaçak malların toplam piyasa değerinin 400.823 Türk lirası olduğu belirlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Verilen istatistiki bilgilerden hareketle kaçakçılık faaliyetlerinin genel olarak giyim, gıda, sanayi ve devlet tekelinde olan zararlı veya yasaklı maddeler alanında yapıldığı söylenebilir. Yine gümrük ürünlerinin varlığına dair kayıtların düşülmüş olması kaçakçılık faaliyetlerin gümrüklerde ve sınır bölgelerinde meydana geldiğini göstermektedir.

Şubat'ta tespit edilebilen vaka sayısının 265 olduğu ifade edilmiştir. Bu olaylara yapılan operasyonlar neticesinde 219 kaçakçı sağ, 2 kaçakçı ise ölü olarak yakalanmıştır. Ele geçirilen kaçak mallar arasında ise 15 adet silah, 1.206 adet mermi, 589 adet çakmak, 4 kilo çakmak taşı, 378 kilo elbise, 913 kilo mensucat, 4.646 kilo gümrük ürünü, 4.248 adet gümrük eşyası, 58 adet defter sigara kâğıdı, 1.034 kilo tütün, 5 kilo tekel ürünü ve 137 adet tekel eşyası yer almaktadır. Ayrıca Şubat ay içerisinde 1.725 baş kesim hayvanı, 8.857 kilo yiyecek maddesi, 56 binek hayvan ile 9.355 Türk lirası değerinde kaçak para tespit edilerek el konulmuştur. El konulan bu ürünlerin toplam piyasa değerinin ise 306.326 Türk lirası olduğu kayıt altına alınmıştır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Şubat ayına dair verilen bilgilerden hareketle her ne kadar kaçakçılığı yapılan ürünler aynı olsa da bir önceki aya oranla rakamlarda düşüşlerin yaşandığı söylenebilir. Nitekim Ocak ayı içerisinde 284 vakaya operasyon gerçekleştirilmişken Şubat'ta bu rakam 265'e düşmüştür. Haliyle bu düşüş ele geçirilen kaçak malların toplam değerini de olumsuz etkilemiştir. Şöyle ki Ocak ayı içerisinde malların toplam piyasa değeri 400.823 Türk lirasıyken Şubat'ta bu rakam 306.326 Türk lirasına düşmüştür.

Ocak ayına göre Şubat'ta gözlenen büyük düşüşe nazaran Mart'taki istatistiki verilerde tespit edilen düşüşün çok az olduğu saptanmıştır. Şöyle ki, Mart ayı içerisinde 265 vakaya operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu operasyonlar sonucunda 187 kaçakçı sağ, 2 kaçakçı ise ölü olarak yakalanmıştır. Bir aylık zaman zarfı içerisinde 9 silah, 1.177 mermi, 972 çakmak, 31 kilo 110 gram çakmak taşı, 223 kilo elbise, 1.464 kilo mensucat, 4.290 kilo çeşitli gümrük ürünü, 4.282 çeşitli tekel eşyası, 6.080 defter sigara kâğıdı, 921 kilo tütün, 221 kilo tekel ürünü, 2.560 adet tekel eşyası ile 1.361 adet kesimlik hayvan ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu mallar dışında 2.028 kilo yiyecek maddesi, 38 canlı binek hayvan, 3 motorlu taşıt aracı ve 1.740 Türk lirası değerinde kaçak para yakalanarak kayıtlara işlenmiştir. Ele geçirilen bu kaçak malların toplam piyasa değeri 315.376 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Mart ayına dair verilere genel olarak bakıldığında operasyon gerçekleştirilen vaka sayısının bir önceki ay ile aynı olduğu ancak yine bir önceki aya oranla ele geçirilen sağ kaçakçının 187 kişiye, ele geçirilen malların toplam değerinin ise 315.376 Türk lirasına düştüğü saptanmıştır.

Mart ayında gerçekleşen bu düşüşün Nisan ayında artışa geçtiği görülmektedir. Buna göre Nisan ayı içerisinde 226 olaya operasyon gerçekleştirilmiş, 199 kaçakçı sağ, 1 kaçakçı ölü ve 2 kaçakçı yaralı olarak yakalanmıştır. Bunun dışında 18 adet silah, 56 adet mermi, 1.034 adet çakmak, 4 kilo 720 gram çakmak taşı, 133 kilo elbise, 688 kilo mensucat, 6.148 kilo çeşitli gümrük ürünü, 72.972 çeşitli gümrük eşyası, 95 defter sigara kâğıdı, 479 kilo tütün, 155 kilo tekel ürünü, 567 tekel eşyası, 310 baş kesim hayvanı, 13.950 kilo yiyecek maddesi, 107 canlı binek hayvanı, 5 motorlu taşıt aracı ve 5.216 Türk lirası değerinde kaçak para ele geçirilmiştir. Bu ürünlerin toplam piyasa değeri 359.383 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Nisan ayına dair elde edilen veriler incelendiğinde bir önceki aya göre operasyon gerçekleştirilen vaka sayısında artış yaşandığı gibi ele geçirilen kaçakçılar ile kaçak malların toplam değerinde de artış tespit edilmiştir. Nisan ayını Şubat ve Mart'tan

³ Kaçakçılık, bir emtiânın kanunlara ve yasalara aykırı olarak yasadışı yöntemlerle bir ülkeye, coğrafyaya veya devlet sınırları içerisine sokmak ya da çıkarmak olarak tanımlanmaktadır. Bkz. (Hamzaoğlu, 2020: 206).

⁴ Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Osmanlı döneminde son 42 yıldır Reji Şirketi'nin denetiminde olan tütün devlet tekeline alınarak ülke genelinde tütün ile ilgili her türlü faaliyet Tütün İhissarlar İdaresi denetimine girmiştir. Bkz. (Demirbilek, 2012: 207; Dağ, 2022: 75).

ayrıt eden en temel özellik ise bu ay içerisinde sağ ve ölü olarak ele geçirilen kaçakçılar dışında iki şahsın da yaralı olarak ele geçirilmiş olmasıdır.

Mayıs ayı verilerine bakıldığında ise 303 vakanın meydana geldiği saptanmıştır. Yapılan operasyonlar neticesinde 229 kaçakçı sağ, 2 kaçakçı ise ölü olarak yakalanmıştır. Ele geçirilen mallar arasında 13 silah, 1.462 adet mermi, 203 adet çakmak, 1 kilo 279 gram çakmak taşı, 611 kilo elbise, 1.020 kilo mensucat, 24.515 kilo gümrük ürünü ve 33.076 adet gümrük eşyası yer almıştır. Ayrıca Mayıs ayı içerisinde 95 defter sigara kâğıdı, 67 kilo tütün, 16 kilo tekel ürünü, 709 adet tekel eşyası, 947 baş kesim hayvanı, 15.743 kilo yiyecek maddesi, 131 canlı binek hayvanı, 16 motorlu taşıt aracı ve 2.735 Türk lirası değerinde kaçak para ele geçirilmiştir. Bu ürünlerin piyasa değeri 568.695 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Mayıs, son beş ayın en yüksek kaçakçılık faaliyetlerinin gerçekleştiği ay olmuştur. Nitekim operasyon gerçekleştirilen vakanın 303, sağ yakalanan kaçakçı sayısının 229 ve ele geçirilen kaçak malların toplam değerinin 568.695 Türk lirası olduğu görülmektedir.

Ancak bu artış Haziran'da düşüşe geçmiştir. Şöyle ki Haziran ayı içerisinde 291 vaka meydana gelmiştir. 238'i sağ, 2'si ölü olmak üzere toplamda 240 kaçakçı yakalanmıştır. 11 adet silah, 228 adet mermi, 977 adet çakma ve 10 kilo 440 gram çakmak taşı ele geçirilmiştir. Bu mallar dışında 1.041 kilo elbisenin, 2.441 kilo mensucatın, 8.674 kilo gümrük ürününün, 951 gümrük eşyasının, 22.135 defter sigara kâğıdının, 750 kilo tütünün, 93 tekel ürününün ve 840 tekel eşyasının kaçak olduğu tespit edilmiştir. Bu mallar dışında Haziran ayı içerisinde 264 baş kesim hayvanı, 5.873 kilo yiyecek maddesi, 98 canlı binek hayvan, 5 motorlu taşıt araca ve 10.551 Türk lirası değerinde kaçak para ele geçirilmiştir. Bu malların piyasa değeri 515.595 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Haziran ayı içerisinde operasyon gerçekleştirilen vaka sayısı ile ele geçirilen kaçak malların toplam değerinde düşüş yaşanmasına rağmen sağ veya ölü olarak ele geçirilen kaçakçıların sayısında gerçekleşen artış dikkat çekmektedir.

Temmuz ayı içerisinde 300 vakada 308'i sağ, 2'si ölü ve 3'ü yaralı olarak ele geçirilmiştir. Temmuz ay içerisinde 13 adet silah, 972 adet mermi, 108 adet çakmak ve 50 gram patlayıcı ve yanıcı maddeye kaçak gerekçesiyle el konulmuştur. Ayrıca 291 kilo elbise, 629 kilo mensucat, 5.671 kilo gümrük ürünü, 6.624 adet gümrük eşyası, 110 defter sigara kâğıdı, 242 kilo tütün, 72 kilo tekel ürünü ve 460 tekel eşyası ele geçirilmiştir. Bu mallar dışında 334 baş kesim hayvanı, 6.765 kilo yiyecek maddesi, 65 kilo 625 gram uyuşturucu maddesi, 92 binek canlı hayvanı, 4 motorlu taşıt aracı ve 126.235 Türk lirası değerinde kara para yakalanmıştır. Bu malların toplam piyasa değeri 380.769 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Kayıtlara işlenen verilerde dikkat çeken husus yakalanan kaçakçıların sayısı olmuştur. Şöyle ki 300 kaçakçılık vakasına yapılan operasyonlar neticesinde 308'i sağ, 2'si ölü, 3'ü ise yaralı olarak ele geçirilmiştir. Bu veriler ise son yedi ayın en yüksek oranı olarak tespit edilmiştir.

Ağustos ayı içerisinde 264 vaka meydana gelmiştir. Vakalara yapılan operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 253'ü sağ, 2'si ölü ve 9'u ise yaralı olarak yakalanmıştır. Yakalanan kaçak mallar arasında 6 silah, 1.212 mermi, 304 çakmak, 323 gram çakmak taşı, 165 kilo elbise, 456 kilo mensucat, 7.831 kilo gümrük ürünü ve 9.127 adet gümrük eşyası yer almıştır. Ayrıca 44.344 defter sigara kâğıdı, 240 kilo tütün, 22 kilo tekel ürünü, 472 tekel eşyası, 561 kesim hayvanı, 4.178 kilo yiyecek maddesi, 84 kilo 400 gram uyuşturucu maddesi, 76 canlı binek hayvanı, 2 motorlu taşıt aracı, 1.426 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para bu ay içerisinde ele geçirilen diğer mallar olmuştur. Ele geçirilen bu malların piyasa değerinin ise 254.696 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Ağustos'taki verilerde genel olarak düşüş hâkim olmuştur. Haliyle bu düşüşün en fazla gözlemlendiği nokta ele geçirilen malların toplam piyasa değeri olmuştur. Bir önceki aya oranla toplam gelirden 126.073 Türk lirası değerinde düşüş yaşanmıştır.

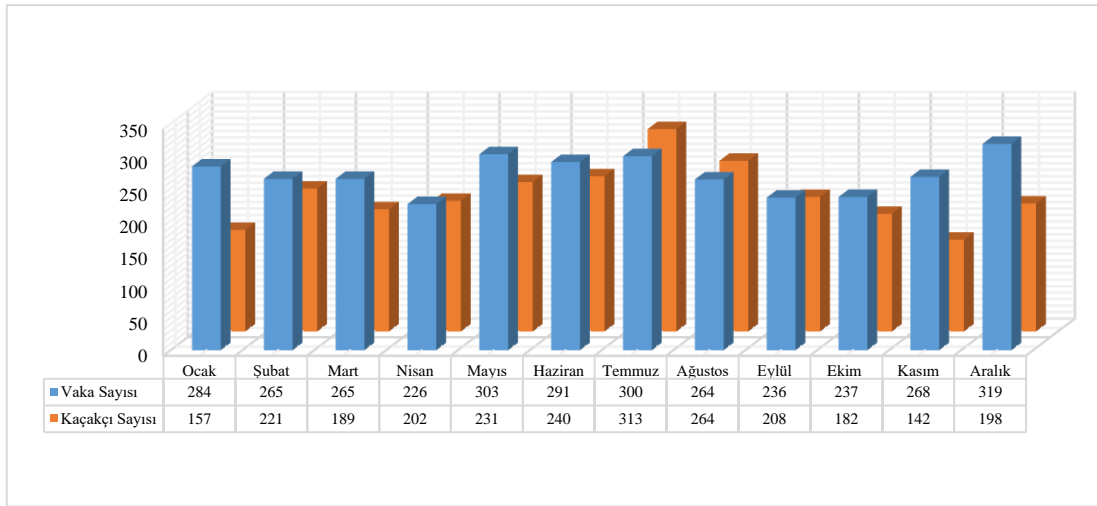
1955 yılının Eylül ayında 236 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 199'u sağ ve 9'u ölü olmak üzere toplamda 208 kaçakçı yakalanmıştır. Yakalanan bu kaçakçılar dışında 5 adet silah, 4.682 adet mermi, 87 adet çakmak ve 8 kilo 200 gram patlayıcı ve yanıcı madde ele geçirilmiştir. Bu maddeler dışında 237 kilo elbisenin, 550 kilo mensucatın, 2.617 kilo gümrük ürününün, 795 adet gümrük eşyasının, 1.690 defter sigara kâğıdının, 757 kilo tütünün, 175 tekel ürününün ve 860 adet tekel eşyasının kaçak olduğu tespit edilerek kayıtlara işlenmiştir. Eylül ayı içerisinde kayıtlara işlenen diğer kaçak mallar arasında 1.633 baş kesim hayvanı, 3.675 kilo yiyecek maddesi, 179 kilo uyuşturucu maddesi, 50 canlı binek hayvanı, 3 motorlu taşıt aracı ve 803 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para yer almıştır. Bu malların toplam değeri 265.274 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Eylül ayı içerisinde ele geçirilen mal türlerinin diğer aylarda ele geçirilen türlerle aynı olup, dikkat çeken husus 4.682 adet merminin ele geçirilmiş olmasıdır. Nitekim bu rakam 1955 yılı içerisinde şimdiye kadar en yüksek oran olarak saptanmıştır.

Komutanlığın kayıtlarına göre Ekim ayı içerisinde 237 kaçakçı vakasına operasyon gerçekleştirilmiştir. Yapılan operasyonlar neticesinde 174'ü sağ, 5'i ölü ve 3'ü yaralı olarak yakalanmıştır. Bu kaçakçıların yanı sıra Ekim ayı içerisinde patlayıcı ve yanıcı madde sınıfında yer alan 23 adet silah, 12.690 adet mermi, 181 adet çakmak ve 116 gram çakmak taşı ele geçirilmiştir. Bu ürünler dışında 893 kilo eski elbise ve 615 kilo mensucat ele geçirilmiştir. Gümrükte yapılan kontroller neticesinde 2.416 kilo gümrük ürünü ve 1.217 adet tekel eşyasına el

konulmuştur. Bunun dışında tekelin denetimi altında bulunan 18.676 defter sigara kâğıdı, 337 kilo tütün, 103 kilo tekel ürünü ve 951 adet tekel eşyası ele geçirilmiştir. Yine Ekim ayı içerisinde 2.979 baş kesim hayvanı, 951 kilo yiyecek maddesi, 40 kilo uyuşturucu maddesi, 57 canlı binek hayvan ve 933 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kaçak para tespit edilmiştir. Ele geçirilen kaçak malların toplam değeri 374.006 Türk lirası olarak belirlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Ekim ayı içerisinde ele geçirilen kaçak malların diğer aylara oranla miktarının yüksek olduğu söylenmekle birlikte bir önceki ay 4.682 adet mermi miktarının burada 1955 yılının tüm zamanlarının rekorunu kırarak 12.690 adet mermiye çıktığı saptanmıştır.

Kasım ayı içerisinde 268 vaka meydana gelmiş, 139 sağ, 1 ölü ve 2 yaralı kaçakçı yakalanmıştır. Yakalanan bu kaçakçılarla birlikte 3 adet silah, 91 adet mermi, 11 adet çakmak ve 10 kilo 430 gram çakmak taşına el konulmuştur. Yapılan operasyonlar neticesinde 245 kilo elbisenin, 206 kilo mensucatın, 3.363 kilo gümrük ürününün, 1.245 adet gümrük eşyasının, 7.215 defter sigara kâğıdının, 1.347 kilo tütünün, 241 kilo tekel ürününün ve 1.317 adet tekel eşyasının kaçak olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilip el konulan bu ürünler dışında 2.630 baş kesim hayvanına, 6.109 kilo yiyecek maddesine, 60 adet canlı binek hayvanına, 3 motorlu taşıt aracına ve 3.605 Türk lirası değerinde olan yerli ve yabancı kara paraya da el konulmuştur. Bir aylık zaman zarfında el konulan bu malların toplam değeri 335.445 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/68/428/2). Kasım ayı içerisinde ise yapılan operasyonlar neticesinde sağ veya ölü olarak ele geçirilen kaçakçıların sayısında ciddi düşüş yaşanmıştır. Son 11 ayın en düşük rakamı olarak kayıtlara işlenmiştir. Bu durum ise kaçakçıların yakalanmadan kaçabildikleri çıkarımında bulunmamızı sağlamaktadır.

Kasım ayı dışında komutanlığın kayıt tuttuğu son ay ise Aralık ayı olmuştur. Bu kayıtlara göre ise 319 kaçakçı vakasına operasyonlar yapılmıştır. Bu operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 185'i sağ, 10'u ölü ve 3'ü yaralı olarak yakalanmıştır. Yine Aralık ayı içerisinde 8 adet silahın, 238 adet merminin, 1.014 adet çakmağın, 441 kilo elbisenin, 506 mensucatın, 2.683 kilo gümrük ürününün, 29.389 adet gümrük eşyasının, 1.808 defter sigara kâğıdının ve 733 kilo tütünün kaçak olduğu saptanarak el konulduktan sonra kayıtlara işlendiği görülmektedir. Aralık ayında el konulan diğer mallar arasında 163 kilo tekel ürünü, 4.601 adet tekel eşyası, 2.822 baş kesim hayvanı, 7.530 kilo yiyecek maddesi, 69 canlı binek hayvanı ve 28.291 Türk lirası değerinde yabancı ve yerli kaçak para yer almaktadır. Komutanlık tarafından Aralık ayı içerisinde ele geçirilen bu malların toplam değerinin ise 384.482 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Aralık ayında ele geçirilen malların piyasa değeri olan 384.482 Türk lirasının Ocak'tan sonra 1955'te elde edilen en yüksek rakam olarak kayıtlara geçmiştir. 1955 yılında Komutanlık tarafından tespit edilip operasyon gerçekleştirilen toplam 3.258 kaçakçılık vakası ile sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanan 2.547 kaçakçının aylara göre dağılım oranları Şekil 1'de yer almaktadır.

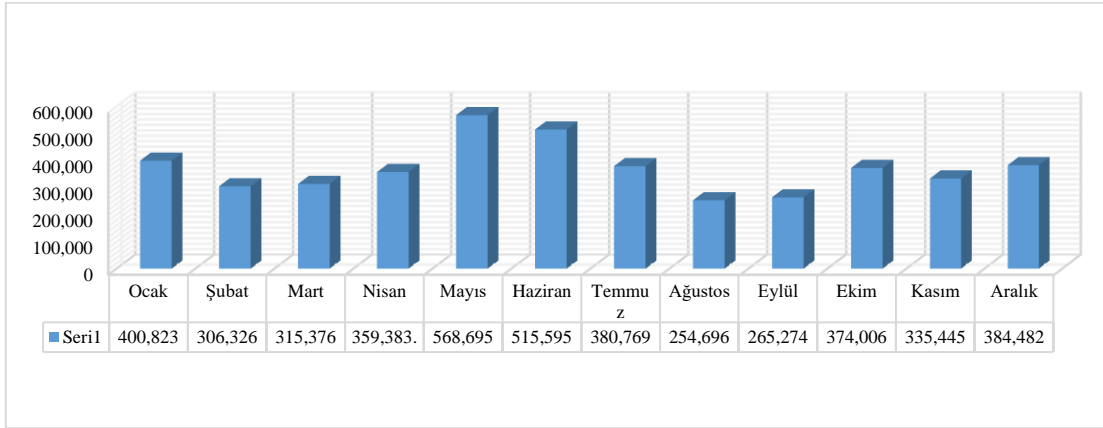

Şekil 1. 1955 Yılı Kaçakçı Vakası ile Kaçakçı Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Şekil 1'de yer alan verilerden hareketle 1955 yılında operasyon gerçekleştirilen 3.258 vaka neticesinde 2.547 kaçakçının sağ, yaralı veya ölü olarak yakalandığı tespit edilmiştir. Gerek kaçakçılık vakasının gerekse tutuklanan kaçakçıların aylara göre dağılımlarına bakıldığında Ocak'ta 284 kaçakçılık vakasına operasyon yapılmış ve 157 kaçakçı tutuklanmıştır. Ocak ayının aksine Şubat ayında operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakasında düşüş yaşanırken yakalanan kaçakçı sayısında artış meydana gelmiştir. Nitekim Şubat'ta 265 kaçakçılık vakasına operasyon gerçekleştirilmiş ve 221 kaçakçı yakalanmıştır. Bu durum ise kaçakçılık faaliyeti gerçekleştirenlerin kalabalık gruplar halinde hareket ettiğini göstermektedir. Mart ayında operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakalarında değişiklik olmamakla birlikte 265 olarak kayıtlara işlenmiştir. Ancak tutuklanan kaçakçı sayısında düşüş gözlenerek rakam 189 kişiye düşmüştür. Nisan ayında 1955 yılının en düşük vaka sayısı meydana gelmiştir. Şöyle ki Nisan ayında 226 kaçakçılık vakasına operasyon gerçekleştirilmiş olup

202 kaçakçı sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanmıştır. Mayıs ayında 303 kaçakçılık vakasına operasyon gerçekleştirilip olup 231 kaçakçı yakalanmıştır. Haziran ayında operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakası 291'e düşmüştür. Bu vakalar neticesinde 240 kaçakçı yakalanmıştır.

Temmuz ayında gerek gerçekleştirilen operasyon gerekse yakalanan kaçakçı sayısında artış meydana gelerek kaçakçılık olayı 300'e, yakalanan kaçakçı sayısı ise 313'e yükselmiştir. Ancak Ağustos'ta bu oranların tekrar düşüşe geçtiği görülmektedir. Şöyle ki Ağustos ayı içerisinde operasyon gerçekleştirilen vaka ve ele geçirilen kaçakçı sayısı 264'e gerilemiştir. Eylül'de vaka ve kaçakçı sayısındaki gerileme devam etmiştir. Ancak Eylül'de vaka sayısının 236, kaçakçı sayısının ise 208 olduğu tespit edilmiştir. Ekim'de operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakası 237, yakalanan kaçakçı sayısı ise 182 olarak saptanmıştır. Uzun süre düşüş eğiliminde olan vaka sayısında Kasım ayı içerisinde artış meydana gelmiş olsa da yakalanan kaçakçı sayısında düşüş devam etmiştir. Buna göre operasyon gerçekleştirilen vaka 168, yakalanan kaçakçı sayısı ise 142 olarak belirlenmiştir. Kasım ayı içerisinde yakalanan kaçakçı sayısı ise bir yıllık zaman zarfında tüm zamanların en düşük rakamı olarak tespit edilmiştir. Son olarak Aralık ayında 319 vakaya operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu rakam ise bir yıllık zaman zarfında operasyon gerçekleştirilen en yüksek oran olarak belirlenmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 198 kaçakçı sağ, ölü veya yaralı olarak yakalanmıştır. Bir yıllık zaman zarfında operasyon gerçekleştirilen ile yakalanan kaçakçı sayısının artış oranlarında aylara göre dalgalanmaların tespit edilmiş olmasıyla birlikte ay içerisinde operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakasına bağlı olarak ele geçirilen kaçakçı sayısında artışın meydana geldiği söylenebilir. Ancak vaka sayısının artışına bağlı olarak kaçakçılık sayılarında düşüşün meydana geldiği istisnai ayların da olduğu tespit edilmiştir. İstatistiki verilerde aylara göre oluşan dalgalanmalara benzer olarak ele geçirilen kaçak malların piyasa değerine dair rakamlarda da benzer dalgalanmaların olduğu söylenebilir. Bir yıllık zaman zarfında 1955 yılında kaçak olarak ele geçirilen malların piyasa değerinin toplamına bakıldığında 4.460.870 Türk lirası olduğu saptanmıştır. Bu tutarın aylara göre dağılımı ise Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. 1955 Yılı Kaçak Malların Piyasa Değerinin Aylara Göre Dağılım Oranı

Şekil 2'de yer alan verilerden hareketle 1955 yılında kaçak olarak ele geçirildiği tespit edilmiş olan kaçak malların toplam piyasa değerinin 4.460.870 Türk lirası olduğu tespit edilmiştir. Bu miktarın aylara göre dağılım oranlarına bakıldığında Ocak ayında 400.823, Şubat ayında 306.326, Mart ayında 315.376, Nisan ayında 359.383, Mayıs ayında 568.695, Haziran ayında 515.595, Temmuz ayında 380.769, Ağustos ayında 254.696, Eylül ayında 265.274, Ekim ayında 374.006, Kasım ayında 335.445 ve son olarak Aralık ayında 384.482 Türk lirası şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. 1955 yılında operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakası ile ele geçirilen kaçak mallar arasında aynı oranda artış veya düşüşün gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

III. 1956 YILINDA GERÇEKLEŞEN KAÇAKÇILIK FAALİYETLERİ

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından düzenlenen operasyonlar neticesinde 1956 yılında ele geçirilen kaçakçılar ile kaçak mallara dair veriler bir önceki yılda olduğu gibi düzenli şekilde kayıt altına alınmıştır. Şöyle ki Ocak ayında kayıtlara işlenmiş toplam 254 vaka mevcuttur. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 146'si sağ, 6'sı ölü ve 4'ü yaralı olarak yakalanmıştır. Yapılan operasyonlar neticesinde ise Ocak ayı içerisinde 25 adet silah, 826 adet mermi, 137 adet çakmak, 6 kilo 200 gram çakmak taşı, 397 kilo eski elbise ve 422 kilo mensucat ele geçirilmiştir. Bunlara ek olarak gümrükte yapılan denetimler neticesinde 1.454 kilo gümrük ürünü ile 1.144 adet gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Ayrıca tekelin denetimi altında bulunan sigara kağıdından 12.100 defter sigara kağıdı, 1.403 kilo tütün ve 15 kilo çeşitli tek el ürünü ile 1.220 kilo tek el eşyasına el konularak kayıtlara işlenmiştir. Bu ürünlerin yanı sıra 969 adet kesim hayvanı, 6.195 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 39 canlı binek hayvanı, 3 motorlu taşıt aracı ile 62.984 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kaçak para ele geçirilmiştir. Bu kaçak malların toplam piyasa değeri 357.069 Türk lirası değerindedir (BCA.

30.01.0.0/69/433/8). Ele geçirilen malların piyasa değerinin 1955 yılı Ocak ayına (400.823 Türk lirası) göre düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumda 1955 yılı Ocak ayına göre 1956 yılı Ocak'ta operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerinde düşüş gerçekleştiği söylenebilir. Bu düşüşlerin gerçekleşmesinde 1955 yılından itibaren alınmaya başlanan tedbirler ve Jandarma Genel Komutanlığı'nda istihdam edilmiş olan askeri personel sayısının artırılması etkili olmuştur.

Ocak ayı dışında kayıtlara işlenen bir diğer veriler Şubat ayına ait olmuştur. Şubat ayı içerisinde 258 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 229'u sağ ve 3'ü ölü olmak üzere toplamda 232 kaçakçı yakalanmıştır. Bu kaçakçıların üzerinde; 14 adet silah, 91 adet mermi, 787 adet çakmak ve 1 kilo çakmak taşı ele geçirilmiştir. Bu yanıcı ve patlayıcı maddelerin yanı sıra 583 kilo eski elbise, 599 kilo mensucat, 5.658 kilo çeşitli gümrük ürünü, 7.932 adet çeşitli gümrük eşyası, 31.355 defter sigara kâğıdı, 577 kilo tütün ile 78 adet tekel eşyası ele geçirilmiştir. Ayrıca kayıtlara işlenen diğer kaçak ürünler arasında 2.119 adet kesim hayvanı, 7.335 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 291 kilo 22 gram uyuşturucu maddesi, 58 canlı binek hayvanı, 4 motorlu taşıt aracı ile 1.957 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para bulunmaktadır. Kara para olarak yabancı paranın tespit edilmiş olması ülke ekonomisinin bunalım içerisinde bulunduğu 1955 yılında ülke içerisinde dövize duyulan ihtiyacın bazı vatandaşları bu alanda kaçakçılık yapmaya sevk ettiğini göstermektedir. Zira bu tarihlerde ürün fiyatlarında meydana gelen artış ve ithalatın artmasına bağlı olarak ülke içerisinde döviz sıkıntısı yaşanmaktaydı. Şubat ayı içerisinde ele geçirilen bu ürünlerin toplam piyasa değeri 505.539 Türk lirası olarak işlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/433/12). 1955 yılı Şubat'ta elde edilen 306.326 Türk lirasının aksine 1956 yılı Ocak'ta kaçak mallardan yüksek miktarda gelir elde edilmiştir.

1956 yılında Mart ayında 220 kaçakçılık vakasının meydana geldiği, bu vakalarda toplamda 168 sağ ve 9 ölü kaçakçının yakalandığı kayıtlara işlenmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kaçakçılara yapılan operasyonlar neticesinde 10 adet silah ve 236 adet merminin ele geçirildiği kayıt altına alınmıştır. Bu gibi patlayıcı maddelerin yanı sıra yanıcı madde olarak 1896 adet çakmak ve 35 kilo çakmak taşı ele geçirilmiştir. Ayrıca önceki aylarda olduğu gibi elbise kaçakçılığının yapıldığına dair veriler de tespit edilmiştir. Bu çerçevede Mart ayı içerisinde 138 kilo eski elbisenin ele geçirildiği kayıt altına alınmıştır. Elbiselerin yanı sıra mensucat olarak nitelendirilebilecek iplik, yün ve pamuk gibi ürünlerden 757 kilonun ele geçirildiği belirtilmiştir. Yine gümrükte yapılan kontroller neticesinde 12.073 adetten oluşan 3.652 kilogram çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra Cumhuriyet'in ilk yıllarında yoğun olarak kaçakçılığı yapılan tekel ürünlerinin de kayıtlara yansıdığı saptanmıştır. Sözelimi Mart ayı içerisinde 13.673 defter sigara kâğıdı ele geçirilmiştir. Defterlerin yanı sıra 2.449 kilo kaçak tütünün kayıtlara işlendiği saptanmıştır.

Tutanaklara işlenen diğer tekel ürünleri arasında 437 kilodan oluşan 669 adet farklı çeşide ait kaçağın tespit edildiği belirtilmiştir. Lakin bu ürünlere dair verilere yer verilmemiştir. Bu ürünlere vatandaşların canlarını kaybetme pahasına kaçakçılık faaliyetlerini gerçekleştirmiş olmalarının temel nedeni yapılan zamlardır. Zira bu tarihlerde Demokrat Partili yöneticiler yaşanan ekonomik krizin yapılan zamlarla ve yükseltelen vergilerle aşılabileceğine inanmaktaydılar. Tütün ve tekel ürünlerin yanı sıra Mart ayı içerisinde 2.341 baş kesim için sevkiyatı yapılan kaçak hayvan, 17.841 kilo çeşitli yiyecek maddesi, taşıt aracı olarak kullanılan 101 canlı hayvan ile 4 motorlu araç ve 80.496 Türk lirası ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Mart ayında ele geçirilen malların toplam piyasa değerinin 777.439 Türk lirası olduğu saptanmıştır (BCA. 30.10.0.0/69/453/5). Mart ayı içerisinde ele geçirilen malların daha önceki ürünlerle aynı olmasının aksine kaçak malların piyasa değerinde çok ciddi bir artış gözlemlenmiştir. Nitekim 1955 yılı Mart ayında 315.376 Türk lirası 1956 yılı Mart ayında iki kattan fazla artarak 777.439 Türk lirasına çıkmıştır. Bu veriler 1956 yılı Mart ayında kaçakçılık faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere yapılan operasyonlardaki başarı oranının daha önceki aylara oranla yüksek olduğunu göstermektedir. Bu başarının altında yatan temel sebep ise Demokrat Partili yöneticilerin kaçakçılığın ülke gelirlerinde yaşanan ciddi düşüşlerin temel nedenlerinden biri olarak algılanmasıdır.

Komutanlık tarafından Nisan ayında 241 kaçakçılık vakasının yaşandığı tespit edilmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 168'i sağ, 3'ü ölü ve 4'ü yaralı olarak ele geçirilmiştir. Yine 5 adet silah, bu silahlara ait 650 adet mermi, 141 adet çakmak ve yarım kilo kadar çakmak taşının kaçak olarak yakalanıp kayıtlara işlendiği görülmektedir. Bu gibi patlayıcı ve yanıcı maddeler dışında 824 kilo eski elbise ile mensucat olarak nitelendirilen iplik, yün ve pamuktan oluşan 1.944 kilo kaçak eşya yakalanmıştır. Gümrükte yapılan denetimler neticesinde ise çeşitli eşyalardan oluşan 2.497 kilodan oluşan 14.800 adet kaçak gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Yine Nisan ayı içerisinde 446 kilo kaçak tütün, 52 kilodan oluşan 839 adet çeşitli tekel eşyası kaçak olarak tespit edilmiştir. Yapılan denetimler neticesinde kesim amaçlı 1.029 baş hayvan ve 8.331 kilo çeşitli yiyecek maddesi kaçak olarak saptanıp kayıtlara işlenmiştir. Kaçak mallar arasında kesim hayvanının ve yiyecek maddelerin çoğunlukta olması 1955 yılından itibaren et ve gıda sektöründeki ürün fiyatlarında meydana gelen artış etkili olmuştur. 4 gramlık uyuşturucu maddesinin yanı sıra kayıtlara yansıyan kaçak taşıt araçlarına bakıldığında ise 83 canlı hayvan ve 4 motorlu taşıt aracı tespit edilmiştir. Kara para olarak nitelendirilebilecek yabancı ve Türk lirasından oluşan toplamda 8.544 Türk lirası ele geçirilmiştir. Tüm bu kaçak malların toplam piyasa değeri 390.134 Türk lirası olmuştur (BCA. 30.01.0.0/69/434/8). Nisan ayı kaçak malların piyasa değeri bir önceki ayın toplam

değeri ile kıyaslandığında yaklaşık olarak %50 oranında düşüşün yaşandığı söylenebilir. Bu verilerden hareketle kaçakçılık faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin son dört ayın en düşük rakamının Nisan ayına ait olduğu söylenebilir. Bu çıkarımdan hareketle 1955 yılından itibaren Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde hükümetin de desteğini alarak hayata geçirmiş olduğu tedbir politikalarının olumlu yönde sonuç vermeye başladığı söylenebilir.

Nisan ayı kaçak malların piyasa değerinin aksine Mayıs ayında yakalanan kaçak mallar fazla olmalı ki toplam piyasa değeri 556.175 Türk lirasına yükselmiştir. Bu değeri oluşturan kaçak malların sevkiyatında bulunan kaçakçılara düzenlenen 277 operasyonda 9'ü ölü toplamda 131 kaçakçı yakalanmıştır. Vatandaşların ölümü göze alarak girişmiş oldukları kaçakçılığı tercih etmelerinin farklı nedenleri olmakla birlikte bunlardan en önemlileri arasında hükümetin ekonomik dar boğazdan çıkmak için uygulamış olduğu zam politikası ile kaçakçılığı sektör haline getirip kısa vadede yüksek gelir elde etme düşüncesidir. Bu hedefler doğrultusunda ölümü göze alarak kaçakçılık girişiminde bulunanların üzerlerinde 11 adet silah, 638 adet mermi, 3.427 adet çakmak ve 3.500 kilo çakmak taşı ele geçirilmiştir. Patlayıcı ve yanıcı maddelerin yanı sıra 79 kilo eski elbise ve 582 kilo mensucatın ele geçirilerek kayıtlara işlendiği tespit edilmiştir. Gümrükte yapılan kontroller neticesinde 14.972 kilo ağırlığında 9.966 adet çeşitli gümrük eşyası yakalanmıştır. Yine devletin tekeli altında bulunan ürünlerde de kaçakçılık faaliyetlerin yoğun olarak meydana geldiği saptanmıştır. Sözelimi 6.121 defter sigara kâğıdı, 1 kilo tütün, 11 kilo çeşitli tekel ürünü ve 216 adet çeşitli tekel eşyasının tespit edildiği kayıtlara işlenmiştir. Bu gibi ürünler dışında 1.925 baş hayvan ve 9.466 kilo yiyecek maddesi ele geçirilmiştir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra 72 kilo 500 gram uyuşturucu maddesi, 147 adet canlı binek hayvanı, 1 araba ve kayıt dışı olduğu tespit edilen 1.428 Türk lirasının ele geçirildiği saptanmıştır (BCA. 30.01.0.0/69/434/13). Bir önceki aya oranla yakalanan uyuşturucu maddesinde ciddi bir artışın meydana gelmiş olması dikkat çekici bir husus olarak belirtilebilir.

Haziran ayında kayıtlara yansıyan kaçakçılık vaka sayısının bir önceki aya oranla artış göstererek operasyon gerçekleştirilen vaka sayısı 272 olmuştur. Haziran ay zarfında yapılan operasyonlar neticesinde yakalanıp kayıtlara işlenen 126'sı sağ, 4'ü ölü ve 2'si yaralı olmak üzere toplamda 132 kaçakçı yakalanmıştır. Yine 5 adet silah, 2.079 adet mermi, 1.222 adet çakmak, 8.700 kilo çakmak taşı, 210 kilo eski elbise, 764 kilo mensucat, 3.329 kilo çeşitli gümrük eşyası ve 74.790 adet kaçak gümrük eşyasının ele geçirildiği kayıtlara işlenmiştir. Ayrıca 7.650 defter sigara kâğıdı, 725 kilo tütün, 3 kilo çeşitli tekel eşyası ve 483 adet çeşitli tekel ürünü tespit edilmiştir. Yine kolluk kuvvetleri tarafından ele geçirilip kayıtlara işlenmiş olan ürünler arasında 3.088 baş kesim hayvanı, 13.576 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 163 canlı binek hayvanı ve 1 motorlu taşıt aracı yakalanmıştır. Ele geçirilen uyuşturucu miktarının bir önceki aya göre düşüş göstererek 24.690 kilo olduğu belirtilmiştir. Son olarak Haziran ayı içerisinde ele geçirilen bir diğer kaçak mal ise Türk ve yabancı paralar olmuştur. Kara para olarak nitelendirilen bu kayıt dışı para miktarının 3.207 Türk lirası olduğu kayıtlara işlenmiştir. Haziran ayı içerisinde gerçekleşen kaçakçılık faaliyetleri neticesinde ele geçirilmiş olan bu ürünlerin toplam piyasa değeri 732.260 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/69/434/16). Ürünlerin toplam piyasa değerinin Mayıs ayına göre artış göstermiş olması Mayıs ayı içerisinde operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakasının fazla olduğunu gösterdiği gibi kolluk kuvvetlerinin de mücadeledeki başarısında artış olduğunu kanıtlamaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Temmuz'da tutulan istatistiki verilere göre ülke genelinde 141 vakanın meydana geldiği kayıtlara işlenmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde ise 62'si sağ, 7'si ölü ve 1'i yaralı olmak üzere toplamda 70 kaçakçı yakalanmıştır. 5 adet silah, 84 adet mermi ve 573 adet çakmak ele geçirilerek kayıtlara geçirilmiştir. Kaçakçıların silah ve mermi gibi patlayıcı ürünlerin kaçakçılığını yapmaları ülke asayişini açısından da ciddi bir problem teşkil etmektedir. Bu gibi ürünlerin kaçakçılığının gerçekleştirilmiş olması meselenin ekonomik sonuçları olduğu gibi güvenlik problemlerine de neden olduğu söylenebilir. Yine 267 kilo eski elbise, 79 kilo mensucat, 1.312 kilo çeşitli gümrük eşyası ve 852 adet çeşitli gümrük ürünü ele geçirilmiştir. Haziran ayı kayıtlarında tekelin denetimi altında bulunan ürünlerin kaçakçılığına yönelik faaliyetlerin gerçekleştiği ve ele geçirilen ürün ile eşya miktarları da yer almıştır. Buna göre 15 defter sigara kâğıdı, 155 kilo kaçak tütün ve 2 kilo çeşitli tekel eşyasının ele geçirildiği belirtilmiştir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra kesime hazır olan 2.790 baş hayvan, 5.380 kilo yiyecek maddesi, 135 kilo uyuşturucu maddesi, 68 adet canlı binek hayvanı, 1 motorlu taşıt ve 565 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı para ele geçirilmiştir. Tüm bu kaçak mallarının toplam değerinin ise 319.954 Türk lirası olduğu kayıtlara işlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/2). Temmuz ayı kaçak malların piyasa değerinde bir önceki aya oranla ciddi düşüş yaşanmış olması Temmuz'da gerçekleştirilen operasyonların az olduğunu göstermekle birlikte yürütülen mücadelede başarı oranının düştüğüne işaret etmektedir. Ancak bu düşüşü komutanlığın başarısızlığı olarak nitelendirmek çok zor olmakla birlikte tespit edilebilen kaçakçılık vakasının az olmasının bir diğer nedeni bu ay içerisinde kaçakçılık faaliyetlerinde azalış yaşandığı şeklinde de yorumlanabilir.

Temmuz ayı kaçakçılık vakasında gözlemlenen düşüş Ağustos ayı içerisinde de devam etmiştir. Ağustos ayı kayıtlara göre 145 kaçakçılık vakası meydana gelmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 123'ü sağ ve 1'i ise yaralı olarak yakalanmıştır. 124 kaçakçıyla birlikte kayıtlara yansıyan verilere göre 3 adet silah ile 19 adet mermi ele geçirilmiştir. Bu gibi patlayıcı silahların yanı sıra 167 adet yanıcı madde olarak nitelendirilecek olan çakmak ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Haziran ayı içerisinde yapılan denetimler

neticesinde 93 kilo eski elbise, 212 kilo mensucat, 969 kilo çeşitli gümrük eşyası, 6.301 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Tekel ürünlerinden ise sadece 1.200 defter sigara kâğıdı ve 491 kilo kaçak tütün tespit edilmiştir. Kesim amaçlı sevkiyatı yapılan 688 baş hayvan, 459 kilo çeşitli yiyecek maddesi ve 39 binek canlı hayvan ise ele geçirilip Ağustos ayı istatistik verilerine yansıyan diğer kaçak mallar olarak belirtilmiştir. Bu malların toplam piyasa değerinin ise 122.487 Türk lirası olduğu tespit edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/6). Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarının aksine Ağustos'ta kara para olarak nitelendirilebilecek kayıt dışı paranın verilerine dair bilgilerin kayıtlara işlenmemiş olması ise dikkat çekicidir. Son iki ayda kaçakçılık vakalarının düşüş eğiliminde olması ilk beş ayda kaçakçılara karşı elde edilen başarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Yine ürünlerin piyasa değerinin son yedi ayın en düşük seviyesinde olması dikkat çeken bir diğer husus olmuştur.

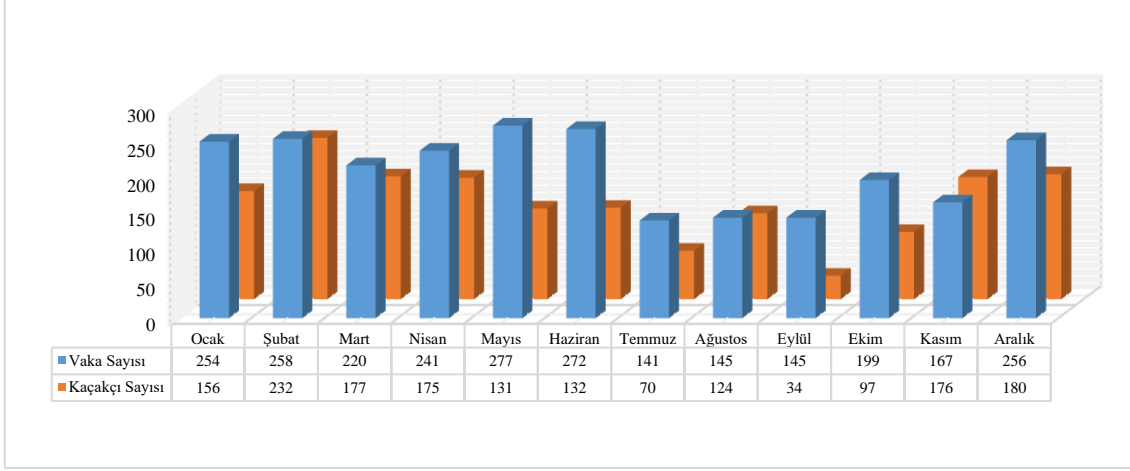
Eylül ayı kayıtlarında ise Ağustos'taki gibi 145 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 31'i sağ ve 3'ü ölü olarak yakalanırken, yaralı kaçakçı mevcut değildir. Ele geçirilen patlayıcı ve yanıcı maddeler arasında silah ve mermi bulunmazken 92 adet çakmak ile 3 kilo 450 gram kaçak çakmak taşı yakalanmıştır. Bu ürünlerin yanı sıra 198 kilo elbise, 123 kilo mensucat, 2.442 kilo çeşitli gümrük ürünü, 491 adet çeşitli gümrük eşyası, 50.513 defter sigara kâğıdı, 947 kilo tütün ve 2 kilo çeşitli tekel ürünü ele geçirilmiştir. Yine Eylül ayı içerisinde 829 baş kesim hayvanı, 3.752 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 28 canlı binek hayvanı ve 1 motorlu taşıt aracı ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu malların toplam piyasa değeri 125.941 Türk lirasıdır. Eylül ayı içerisinde yerli ve yabancı kaçak paranın kayıtlara işlenmemiş olması ise dikkat çekmektedir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Eylül ayı verilerinde silah, mermi, uyuşturucu maddesi ve kara paranın verilerine dair bilgilerin olmaması bu ürünlerin kaçakçılar üzerinde tespit edilmediğini göstermekle birlikte kaçırılmış olma ihtimalinin de bulunduğu işaret etmektedir. Ayrıca Eylül'de ele geçirilen kaçakçı sayısının son sekiz ayın en düşük rakamı olması bu ay içerisinde kaçakçılıkla mücadelenin sekteye uğradığını göstermektedir. Buna karşın silah, mermi, uyuşturucu maddesi ve kara paranın ele geçirilmemiş olması bu ürünlerde kaçakçılık faaliyetinin gerçekleşmediğini göstermekle birlikte sekiz aylık mücadele neticesinde kaçakçılara karşı büyük oranda başarının elde edildiği söylenebilir.

Eylül ayı gibi kayıt dışı paranın ele geçirilemediği veya kayıtlara işlenmediği bir diğer ay da Ekim olmuştur. Kayıtlara göre Ekim ayında 199 olay meydana gelmiştir. Bu olaylar neticesinde kaçakçılardan 89'ü sağ, 5'i ölü ve 3'ü yaralı olarak yakalanmıştır. Patlayıcı ve yanıcı maddelerden ise 1 adet silah, 442 adet mermi ve 2.038 adet çakmak yakalanmıştır. Ekim ayı içerisinde ele geçirilen diğer mallar arasında 377 kilo eski elbise, 234 kilo mensucat, 1.617 kilo 500 gram çeşitli gümrük ürünü, 2.201 adet çeşitli gümrük eşyası, 24 defter sigara kâğıdı, 9.000 kilo tütün 593 kilo 900 gram çeşitli tekel ürünü ile 116 adet çeşitli tekel eşyası yakalanmıştır. Bu ürünlerin yanı sıra 2.260 adet kesim hayvanı, 6.799 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 239 kilo uyuşturucu maddesi, 41 canlı binek hayvanı ile 5 motorlu taşıt aracı ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu malların toplam piyasa değeri 525.168 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/69/435/15). Eylül ayına oranla Ekim'de gerçekleştirilen başarılı operasyonlar neticesinde elde edilen ürünlerin piyasa değerinin neredeyse beş kat kadar artış göstermesi dikkat çekmektedir. Bu durum ise kaçakçılıkla mücadelenin bir önceki aya oranla daha yoğun geçtiğini göstermekle birlikte kaçakçılık faaliyetlerin uzun bir süre sonra tekrar artışa geçtiğini göstermektedir.

1956 yılı Kasım ayına dair Jandarma Genel Komutanlığı tarafından tutulan kayıtlarda 167 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Kasım ayı içerisinde kaçakçılardan 175'i sağ, 1'i ise ölü olarak yakalanmıştır. Kaçakçıların yanı sıra ele geçirilen kaçak mallar arasında 44 adet çakmak ile 100 gram çakmak taşı yer almıştır. Daha önceki aylara oranla rekor manada dile getirilebilecek 309.500 kilo eski elbise, 111.290 kilo mensucat, 869.000 kilo çeşitli gümrük ürünü ile 2.011 adet gümrük eşyası ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Yine daha önceki aylara göre 1956 yılında şimdye kadar rekor manada ele geçirilen bir diğer kaçak ürün tütün olmuştur. Bu miktarın ise 1.243.000 kilo olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında 777 adet defter sigara kâğıdı ele geçirilmiştir. Ele geçirilen çeşitli tekel malların ise 6 adet ile 3.000 kilo olduğu belirtilmiştir. Kesim amaçlı kaçakçılığı yapılan ve ele geçirilen hayvan sayısı 1.957'dir. Hayvanın yanı sıra 4.588.000 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 33 canlı binek hayvanı, 4 motorlu taşıt aracı ve 1.676 Türk lirası değerinde yabancı ile yerli kara para ele geçirilmiştir. Kasım ayı içerisinde ele geçirilen tüm bu malların toplam piyasa değeri bir önceki aya göre düşüş göstererek 474.349 Türk lirası olarak kayıtlara işlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/433/2). Kasım'da silah, mermi ve uyuşturucu maddesinin ele geçirilmemiş olması ise dikkat çekmektedir. Kasım ayı içerisinde 1956 yılında tüm zamanların rekoru kırılarak çok miktarda giyim sektöründe, gıda sektöründe ve tütünde kaçak malın ele geçirilmiş olması dikkat çeken bir diğer husus olmuştur. Bu durum son dokuz ayın en büyük kaçakçılık faaliyetlerinin bu ay içerisinde gerçekleştiğini ve buna karşı Jandarma Genel Komutanlığı'nın yoğun bir mesai yürüttüğünü göstermektedir.

Son olarak tutulan kayıtlar Aralık ayına ait olmuştur. Buna göre Aralık ayı içerisinde 256 kaçakçılık vakası meydana gelmiştir. Bu olaylara yapılan operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 174'ü sağ, 6'sı ise ölü olarak yakalanmıştır. Yapılan operasyonlar sonucunda Aralık ayı içerisinde 3 adet silah ve 348 adet merminin yanı sıra 84 adet çakmak, 286.000 kilo eski elbise, 911.000 kilo mensucat, 3.719.000 kilo çeşitli gümrük eşyası, 24.770 adet çeşitli gümrük ürünü ve 158 adet defter sigara kâğıdı ele geçirilmiştir. Sigara kâğıdının yanı sıra kayıtlara yansıyan diğer veriler arasında 2.085.000 kilo tütün, 1.850.000 kilo çeşitli tekel ürünü ve 23 adet çeşitli tekel eşyası

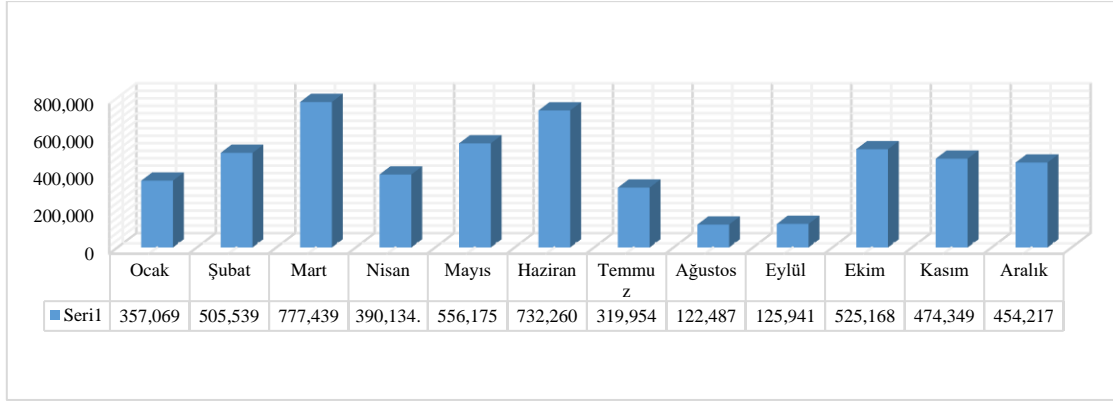
yer almıştır. Ayrıca 1.880 baş kesimlik hayvan, 4.542.000 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 57 canlı binek hayvan ve 1 motorlu araç ele geçirilmiştir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra 253 kilo 600 gram uyuşturucu ile 9.273 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara paranın ele geçirildiği kayıtlara işlenmiştir. Aralık ayı içerisinde ele geçirilen bu malların toplam piyasa değeri ise 454.217 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/69/436/2). Aralık'ta gerçekleştirilen operasyonların sayısının bir önceki aya göre artış göstermesine rağmen kaçak malların piyasa değerinde bir önceki aya göre düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Netice olarak 1956 yılında gerek kaçak malların piyasa değerinde gerekse tespit edilip kayıtlara işlenen kaçakçılık vakalarında aylara göre sürekli dalgalanmaların meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda 12 aylık zaman zarfında 2.476 kaçakçılık vakasına operasyon gerçekleştirilmiş olup 1.673 kaçakçı yakalanmıştır. Bu verilerin aylara göre dağılımı Şekil 3'te aktarılmıştır.

Şekil 3. 1956 Yılı Kaçakçı Vakası ile Kaçakçı Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Şekil 3'teki verilere bakıldığında Ocak'ta 254 kaçakçı vakasına yapılan operasyonlar neticesinde 156 kaçakçı ele geçirilmiştir. Şubat'ta kaçakçılık vakasında meydana gelen artış çok az olsa da ele geçirilen kaçakçı sayısında ise büyük bir artışın meydana geldiği görülmektedir. Nitekim Şubat ayında 258 kaçakçılık vakası meydana gelmiş olmakla birlikte 232 kaçakçı ele geçirilmiştir. Mart'ta ele geçirilen kaçakçı sayısı 177'ye, vaka sayısı ise 220'ye düşmüştür. Mart'ta gerçekleşen bu düşüşün aksine Nisan'da artış gözlemlenerek vaka sayısı 241'e çıkmıştır. Ancak kaçakçı sayısında az da olsa düşüş meydana gelerek yakalanan kaçakçıların sayısı 175 olarak saptanmıştır. Mayıs ayında kaçakçılık vakasına yapılan operasyonlardaki artış devam etmekle birlikte 277'ye çıkmıştır. Lakin ele geçirilen kaçakçıların sayısındaki düşüş devam etmekle birlikte 131'e düşmüştür. Haziran'da 272 vakaya operasyon gerçekleştirilmekle birlikte 132 kaçakçı yakalanmıştır. Temmuz'da operasyon gerçekleştirilen kaçakçı sayısında ciddi bir düşüş olmakla birlikte rakam 141'e kadar gerilemiştir. Bu rakam ise 1956 yılının en düşük rakamı olarak kayıtlara işlenmiştir. Bu ay içerisinde ele geçirilen kaçakçı sayısı ise 70 olarak tespit edilmiştir.

Ağustos ayında operasyon gerçekleştirilen kaçakçı sayısında az da olsa artış meydana gelerek 145 olmuştur. Aynı artış kaçakçı sayısında da sağlanarak 124'e çıkmıştır. Eylül ayına gelindiğinde vaka sayısı bir önceki ayla aynı olmakla birlikte kaçakçı sayısı düşüş göstererek 34'e gerilemiştir. Yine aynı şekilde sene içerisinde ele geçirilen en düşük kaçakçı sayısı Eylül ayına ait olmuştur. Ekim'de operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakasında artış meydana gelerek 199 vaka tespit edilmiştir. Yapılan operasyonlar neticesinde 97 kaçakçı yakalanmıştır. Kasım'da 167 vakaya operasyon gerçekleştirilmekle birlikte 176 kaçakçı yakalanmıştır. Son olarak Aralık'ta operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakasında büyük artış meydana gelerek 256'ya çıkmıştır. Ancak aynı artış oranı ele geçirilen kaçakçı sayısında gözlemlenmemekle birlikte yakalanan kaçakçı sayısının 180 olduğu saptanmıştır. Görüldüğü gibi gerek operasyon gerçekleştirilen vaka gerekse ele geçirilen kaçakçı sayısında aylara göre dalgalanmaların meydana geldiği tespit edilmiştir. Benzer dalgalanmaların kaçak olarak ele geçirilen kaçak malların piyasa değerlerinde de saptanmıştır. Bu doğrultudaki veriler Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. 1956 Yılı Kaçak Malların Piyasa Değerinin Aylara Göre Dağılım Oranı

Şekil 4'te yer alan verilere bakıldığında 1956 yılında kaçak malların toplam piyasa değeri olan 5.340.732 Türk lirasının aylara oransal anlamda dağılımına bakıldığında en yüksek olduğu ayın Mart olduğu söylenebilir. Nitekim yukarıda da belirtildiği gibi Mart'ta ele geçirilen kaçak malların toplam piyasa değerinin 777.439 Türk lirası olduğu belirtilmiştir. Bu miktar ise 1956 yılının en yüksek rakamı olduğu tespit edilmiştir. Bu oranı Haziran ayı takip etmektedir. Haziran'daki malların değeri ise 732.260 Türk lirasıdır. 1956 yılında aylara göre dağılımı yapılan malların değerinin en düşük olduğu ay ise Ağustos ayı olmuştur. Ağustos ayı mallarının değeri 122.487 Türk lirası olmuştur. Bu değerlerden hareketle Ocak ile Mart ayı arasında sürekli meydana gelen artışla Ağustos ile Eylül ayları arasında meydana gelen düşüş dışında oranların aylara göre sürekli dalgalanmalar gösterdiği tespit edilmiştir. 1956 yılına dair genel bir değerlendirme yapılacak olunursa her ne kadar aylara göre elde edile verilerde dalgalanmalar meydana gelmiş olsa da Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde istihdam edilen askeri personel sayısının artırılmasına bağlı olarak hükümetin kaçakçılığı ekonomi için büyük bir tehlike olarak algılanmasına bağlı olarak almış olduğu tedbirler çerçevesinde kısmen başarı elde edildiği söylenebilir. Gerek gerçekleştirilen operasyonların ve ele geçirilen kaçak malların gerekse kaçak malların piyasa değerinin aylara göre göstermiş olduğu benzer dalgalanmaların gerçekleştiği bir diğer yıl 1957 senesi olmuştur.

IV. 1957 YILINDA GERÇEKLEŞEN KAÇAKÇILIK FAALİYETLERİ

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1957 yılında tespit edilebilmiş kaçakçılık vakaları ve ele geçirilen mallara dair veriler kayıt altına alınmıştır. Buna göre Ocak ayında 251 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu vakalara yapılan operasyonlar neticesinde 146'sı sağ, 3'ü yaralı ve 1'i ölü olmak üzere 150 kaçakçı yakalanmıştır. Ele geçirilen kaçak mallar arasında 6 adet silah, 539 adet mermi, 7 adet çakmak, 3 kilo 130 gram çakmak taşı, 291 kilo 750 gram eski elbise, 3.635 kilo 350 gram mensucat, 1.787 kilo 350 gram gümrük ürünü ve 8.625 adet gümrük eşyası yer almıştır. Ocak ayı kayıtlarına işlenen diğer kaçak ürünler arasında 2.692 defter sigara kâğıdı, 911 kilo tütün, 47 adet tekel eşyası, 1.250 baş kesim hayvanı, 4.933 kilo yiyecek maddesi, 12.675 kilo uyuşturucu maddesi, 43 canlı binek hayvanı, 8 motorlu taşıt aracı ile 11.486 yerli ve yabancı kara para yer almıştır. Ele geçirilen bu ürünlerin toplam piyasa değeri 515.361 Türk lirasıdır (BCA. 30.01.0.0/69/433/8). 1957 yılı Ocak ayına ait kaçak malların piyasadaki değerinin bir önceki yılın Ocak ayından hayli yüksek olması kaçakçılık faaliyetlerinin de bir önceki yıla oranla artış gösterdiğine işaret etmektedir. Bu durum ise kaçakçılıkla yürütülen mücadelenin yoğun geçtiğini göstermektedir. Kaçakçılık faaliyetlerin 1957 yılın başlarında artış göstermesi dönemin ekonomik politikasıyla doğrudan bağlantılıdır. Zira bu tarihlerde zamlar ve fahiş şekilde artmış olan ürün fiyatları halk nezdinde Demokrat Parti iktidarına karşı tepkili olmaya neden olmuştur. Bu tepkilerden biri de halkın kaçakçılığa yönelmesi olarak zuhur etmiştir. Hükümet ise bir yandan doğal olarak bu tepkilerle mücadeleye kesintisiz şekilde devam ederken diğer taraftan da hayat pahalılığının sonlandırılması için ekonomik politikaları hayata geçirmeye çalışmıştır.

Şubat ayında tutulan kayıtlarda 212 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Bu vakalar sırasında ise 173'ü sağ, 4'ü ise ölü olarak üzere toplamda 177 kaçakçı yakalanmıştır. Şubat ayı içerisinde ele geçirilen kaçak mallar arasında 4 adet silah, 388 adet mermi, 7 adet çakmak, 20 kilo 20 gram çakmak taşı, 132 kilo eski elbise, 495 kilo mensucat, 3.826 kilo çeşitli gümrük ürünü, 1.519 adet çeşitli gümrük eşyası, 19.516 adet defter sigara kâğıdı, 1.809 kilo tütün, 66 adet çeşitli tekel ürünü ile 96 adet çeşitli tekel eşyası yer almaktadır. Ayrıca Şubat ayı içerisinde ele geçirilip kayıtlara işlenen mallar arasında 1.763 baş kesim hayvanı, 8.311 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 578 kilo 970 gram uyuşturucu maddesi, 48 canlı binek hayvanı, 1 motorlu taşı aracı ile 7.918 Türk lirası değerinde kayıt dışı para yer almıştır. Bu malların toplam değerinin ise 520.216 Türk lirası olduğu aktarılmıştır (BCA. 30.01.0.0/69/433/12). Şubat ayındaki vaka sayısının Ocak ayına göre düşüş göstermesine rağmen ele geçirilen kaçak malların piyasa değeri arasında ciddi bir düşüşün olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum ise kaçakçılık faaliyetlerinde bulunan kişilerin kalabalık gruplar halinde olmasa da yüklü miktarda kaçak mal sevk etmeye çalıştıklarını göstermektedir. Haliyle Jandarma Genel Komutanlığı'nın operasyon gerçekleştireceği vaka ile

kaçakçı sayısının bir önceki aya göre az olması jandarmanın işini kolaylaştırmış olduğunu ve az sayıda operasyonla çok miktarda kaçak mal ele geçirildiğini söylemek mümkündür.

Mart ayında 198 kaçakçı vakasının zuhur ettiği saptanmıştır. Bu olaylara yönelik düzenlenen operasyonlar neticesinde 101'i sağ, 1'i ölü ve 3'ü yaralı olmak üzere toplamda 105 kaçakçı yakalanmıştır. Ele geçirilen kaçak mallar arasında 4 adet silah, 319 adet mermi, 73 adet çakmak ve 20 kilo çakmak taşı yer almıştır. Patlayıcı ve yanıcı maddelerin yanı sıra eski elbise kaçakçılara yapılan operasyonlar neticesinde 98 kilo eski elbise ve 168 kilo mensucat gibi giyim eşyasının da ele geçirilerek kayıtlara işlendiği saptanmıştır. Bu gibi ürünlerin yanı sıra gümrüklerde yapılan kontroller sırasında kaçak olarak tespit edilip Mart ayı kayıtlarına işlenen 3.290 kilo 400 gram çeşitli gümrük ürünü ile 10.625 adet çeşitli gümrük eşyası saptanmıştır. Tekelin denetiminde bulunan ürünlerde de yoğun olarak kaçakçılık faaliyetleri meydana gelmiştir. Bu doğrultuda yapılan denetimler neticesinde 21.041 defter sigara kâğıdı, 643 kilo kaçak tütün, 17 adet çeşitli tekel eşyası ele geçirilmiştir. Yine Mart ayı kayıtlarında 1.212 baş kesim hayvanı, 11.120 kilo 500 gram çeşitli yiyecek maddesi, taşıt aracı olarak 17 canlı binek hayvanı, 4 motorlu taşıt aracı ve 2.100 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara para işlenmiştir. Mart ayı içerisinde ele geçirilen tüm kaçak malların toplam piyasa değeri 307.221 Türk lirası olarak belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/434/5). Mart ayına ait verilere genel olarak bakıldığında gerek gerçekleştirilen operasyonlar ve ele geçirilen malların miktarları gerekse bu malların piyasa değerinde son üç ayın en düşük seviyesi olduğu söylenebilir. Yine Mart ayına ait elde edilen verilerden hareketle kaçakçılık girişimlerinde azalmanın olduğu çıkarımı da yapılabilir.

Nisan ayı içerisinde 236 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Toplamda 165 kaçakçı yakalanmıştır. Bunlardan 150'si sağ, 12'si ölü ve 3'ü ise yaralı olarak yakalanmıştır. Bu ay içerisinde 1 silah, 951 mermi, 9 çakmak, 2 kilo 400 gram kaçak çakmak taşı, 76 kilo 700 gram eski elbise ve 350 kilo 330 gram mensucat ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Gümrükte yapılan denetimler neticesinde ise 9.506 kilo 420 gram çeşitli gümrük ürünü ve 8.066 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Tekelin denetimi altında bulunan sigara kâğıdı defterlerinden 331 adet, tütünden 1.901 kilo 700 gram ve çeşitli tekel ürünlerinden 845 kilo kaçak eşya tespit edilmiştir. Kesim amaçlı bulundurulmuş kaçak hayvan sayısı 1.455 baş, çeşitli yiyecek maddesi olarak 3.450 kilo kaçak ürün ele geçirilmiştir. Yine ele geçirilen diğer ürünler arasında 16 canlı binek hayvanı, 7 motorlu taşıt aracı ve 4.322 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kayıt dışı para tespit edilerek kayıtlara işlenmiştir. Ele geçirilen kaçak ürünlerin toplam değerinin ise 472.409 Türk lirası olduğu ifade edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/434/8). Mart ayına oranla kaçakçılık vakalarına gerçekleştirilen operasyonlarda, ele geçirilen ürünlerin miktarında ve bu ürünlerin piyasa değerinde artışın meydana gelmiş olması Nisan ayında kaçakçılıkla yürütülen mücadelede başarı oranının arttığını göstermektedir. Yine bu başarıya bağlı olarak 1957 yılının bir önceki aylarına oranla kaçakçılık faaliyetlerinde artışın meydana geldiği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca daha önceki ayların aksine Nisan ayında uyuşturucu maddesinin tespit edilememiş olması ise dikkat çekmektedir.

Uyuşturucu maddesinin ele geçirilemediği bir diğer ay Mayıs olmuştur. Mayıs ayı içerisinde 166 kaçakçılık vakasının meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu kaçakçılara karşı düzenlenen operasyonlar neticesinde 88'i sağ, 13'ü ölü ve 3'ü yaralı olmak üzere toplamda 104 kaçakçı yakalanmıştır. Kaçakçıların yanı sıra 2 adet silah, 27 adet mermi, 328 adet çakmak, 1 kilo 50 gram çakmak taşı, 129 kilo 500 gram eski elbise, 486 kilo 250 gram mensucat ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Gümrükte yapılan kontroller neticesinde ise 3.314 kilo 150 gram çeşitli gümrük ürünü ile 3.139 adet çeşitli gümrük eşyası tespit edilmiştir. Mayıs ayında ele geçirilen sigara kâğıdı defter adedi 11.410, tütün 908 kilo ve çeşitli tekel ürünü 118 kilo 820 gramdır. Ele geçirilen kesime hazır hayvan sayısı 760 baş, çeşitli yiyecek maddesi 3.663 kilo 500 gram, 32 canlı binek hayvanı, 2 motorlu taşıt aracı ile 1 arabadır. Yine kara para olarak nitelendirilen kayıt dışı yerli ve yabancı paranın ise değerinin 31 Türk lirası olduğu belirtilmiştir. Bu rakam ise yıl içerisinde tüm zamanların en düşük rakamı olarak tespit edilmiştir. Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirilen bu faaliyetler neticesinde ele geçirilen tüm malların toplam piyasa değeri 262.323 Türk lirası olduğu ifade edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/434/13). Jandarma Genel Komutanlığı'nın Mayıs ayında kaçakçılarla yürütmüş olduğu mücadelenin son beş ayın en düşük seviyelerinde seyrettiğini tespit etmek için kayıtlara işlenmiş olan vaka sayısı ve kaçak ürünlerin piyasa değerine bakmak yeterli olacaktır. Bu veriler ise iki çıkarım yapmamıza imkân tanımaktadır. Bunlardan ilki komutanlığın yürütmüş olduğu operasyonlarda elde etmiş olduğu başarıya bağlı olarak kaçakçılık faaliyetlerin azaldığıdır. İkinci çıkarım ise bir öncekinin aksine kaçakçılık faaliyetlerinin takip edilmediği ve operasyon gerçekleştirmek için tespit edilmediğidir. Ancak ikinci ihtimal çok zayıf kalmaktadır. Zira ele geçirilen kaçak malların çoğu gümrük noktalarında ele geçirilmekteydi. Gümrük kapılarındaki denetim ve güvenlikte zafiyet göstermeyeceğine göre Mayıs ayı içerisinde kaçakçılık faaliyetlerinde ciddi bir azalışın olduğu söylenebilir.

Mayıs ayının aksine Haziran ayı içerisinde ele geçirilen malların toplam piyasa değeri neredeyse iki buçuk katı kadar artış göstererek 600.807 Türk lirasına çıkmıştır. Bu ay içerisinde 201 kaçakçılık vakasının meydana geldiği saptanmıştır. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 146'sı sağ, 14'ü ölü ve 6'sı yaralı olarak toplamda 166'sı yakalanmıştır. 166 kaçakçının yakalandığı Haziran ayı içerisinde 3 adet silah, 3 adet mermi, 2.433 adet kaçak çakmak, 50 gram çakmak taşı, 287 kilo 200 gram eski elbise ve 236 kilo 270 gram

mensucat ele geçirilmiştir. Yine gümrükte yapılan denetimler sırasında 3.334 kilo 830 gram çeşitli gümrük ürünü, 11.091 adet çeşitli gümrük eşyası yakalanmıştır. Haziran ayı içerisinde ele geçirilen diğer mallar arasında 230 adet defter sigara kâğıdı, 758 kilo tütün, 470 kilo 300 gram çeşitli tek el ürünü, 35 adet çeşitli tek el eşyası, 4.879 baş kesim hayvanı, 5.632 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 32 canlı binek hayvanı, 1 motorlu taşıt aracı ve 4.793 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para yer almıştır (BCA. 30.01.0.0/69/434/16). Haziran ayında gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde ele geçirilen kaçak malların piyasa değerinin son altı ayın en yüksek seviyesinde olması bu ay içerisinde meydana gelen kaçakçılık vakalarının fazla olduğunu göstermekle birlikte kolluk kuvvetlerinin de mücadeledeki başarı oranının arttığına işaret etmektedir. Bu durum ise son altı ay içerisinde devletin kaçakçılıktan dolayı meydana gelen ekonomik kaybını en düşük seviyelere çektiğini göstermektedir.

Haziran ayının aksine Temmuz ayı içerisinde tespit edilen kaçakçılık olaylarında azalış meydana gelmiştir. Buna göre Temmuz ayında 167 vaka meydana gelmiştir. Bu kaçakçılara düzenlenen operasyonlar neticesinde 180'i sağ, 20'si ölü ve 3'ü yaralı olmak üzere toplamda 203 kaçakçı yakalanmıştır. Temmuz ayı kayıtlarında 5 adet silahın, 3.637 adet merminin, 1.559 adet çakmağın, 48 kilo 880 gram çakmak taşının, 223 kilo 500 gram eski elbisenin ve 569 kilo 600 gram mensucatin ele geçirildiği belirtilmiştir. Yine bir aylık zaman zarfında gümrükte yapılan kontroller neticesinde 4.669 kilo çeşitli gümrük ürünü ve 3.420 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Bu ürünlerin yanı sıra 30.165 adet defter sigara kâğıdı, 397 kilo tütün, 195 kilo 250 gram çeşitli tek el ürünü, 6 adet çeşitli tek el eşyası, 2.410 adet kesim için kullanılan hayvan, 2.521 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 31 canlı binek hayvan, 5 motorsuz taşıt aracı ve 2.513 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara paranın ele geçirildiği kayıtlara işlenmiştir. Ele geçirilen malların toplam piyasa bedelinin ise 375.516 Türk lirası olduğu tespit edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/2). Tespit edilen bu değerden hareketle bir önceki aya oranla ele geçirilen kaçak malların azaldığı söylenebilir. Bu durum ise kaçakçılıkla yürütülen mücadelenin sekteye uğradığı veya kaçakçıların yasadışı girişimlerinin bu ay içerisinde az olduğu çıkarımını yapmamızı sağlamaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Ağustos ayı içerisinde 216 olayın meydana geldiği saptanmıştır. Bu olaylara yapılan operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 194'ü sağ, 16'sı ölü ve 4'ü ise yaralı olmak üzere toplamda 214 kaçakçı yakalanmıştır. Düzenlenen operasyonlar neticesinde Ağustos ayı içerisinde kaçak silah ele geçirilmezken 490 mermi, 2.179 çakmak ve 1 kilo 550 gram çakmak taşı ele geçirilmiştir. Bu ürünlerin yanı sıra 277 kilo 300 gram eski elbise, 1.360 kilo 740 gram mensucat, 4.062 kilo çeşitli gümrük ürünü, 3.182 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilerek Ağustos ayı verilerine işlenmiştir. Tekelin denetiminde bulunan sigara kağıtlarından 35.397 defter, 697 kilo 300 gram tütün, 382 kilo 250 gram çeşitli tek el ürünü, 2.080 baş kesim amaçlı kullanılan hayvan, 8.851 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 28 canlı binek hayvan, 1 motorlu taşıt aracı, 28.197 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara paranın yanı sıra 307 kilo 500 gram uyuşturucu maddesinin ele geçirildiği saptanmıştır. Ele geçirilen bu ürünlerin toplam piyasa değerinin ise 372.058 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/6). Gerek daha önceki yıllarda gerekse 1957 yılının ilk yedi aylık zaman zarfında kaçak silahların ele geçirilmiş olmasına rağmen Ağustos ayı kayıtlarında buna dair verilerin işlenmemiş olması dikkat çekmektedir. Buna dair verilerin olmayışı Ağustos ayı içerisinde meydana gelen kaçakçılık faaliyetlerini gerçekleştirilen kaçakçıların silahsız olduğunu göstermektedir. 16 kaçakçının ölü 4'ünün ise yaralı olarak ele geçirilmesi taraflar arasında bir çatışmanın meydana geldiğini göstermektedir. Her ne kadar buna dair bilgiler kayıt altına alınmamış olsa da çatışmaya giren silahlı kaçakçıların kaçabildiği büyük olasılıktır.

Eylül ayı verilerine bakıldığında 175 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Yine 91 kaçakçı sağ, 6 kaçakçı ölü, 1 kaçakçı ise yaralı olarak yakalanmıştır. Kaçakçılar arasında yaralı veya ölü olarak yakalanmış olan kaçakçıların olması kaçakçılar ile jandarma askerleri arasında şiddetli çatışmaların meydana geldiğini göstermektedir. Ele geçirilen kaçak mallar arasında ise 2 adet silah, 244 adet mermi, 11 adet çakmak, 328 kilo 670 gram eski elbise, 173 kilo 620 gram mensucat, 1.007 kilo 350 gram çeşitli gümrük ürünü, 1.055 adet çeşitli gümrük eşyası, 6.645 adet defter sigara kâğıdı, 403 kilo tütün ve 186 kilo 420 gram çeşitli tek el ürünü yer almıştır. Eylül ayı içerisinde 2.876 adet kesim hayvanı, 2.253 kilo yiyecek maddesi, 71 kilo uyuşturucu maddesi, 26 canlı binek hayvanı ile 3.199 Türk lirası değerinde yasadışı yerli ve yabancı para ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu malların toplam piyasa değeri ise 288.520 Türk lirası olarak belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/68/432/10). Bir önceki ayla kıyaslandığında Eylül ayında kaçakçı vakalarına gerçekleştirilen operasyon, kaçakçı sayısı ile ele geçirilen ürün miktarında düşüşün olduğu söylenebilir. Bu durum ise Eylül ayı içerisinde meydana gelen kaçakçılık sayısının az olduğunu gösterdiği gibi tespit edilip operasyon gerçekleştirilebilen kaçakçılık vakasının da az olduğu şeklinde yorumlanabilir.

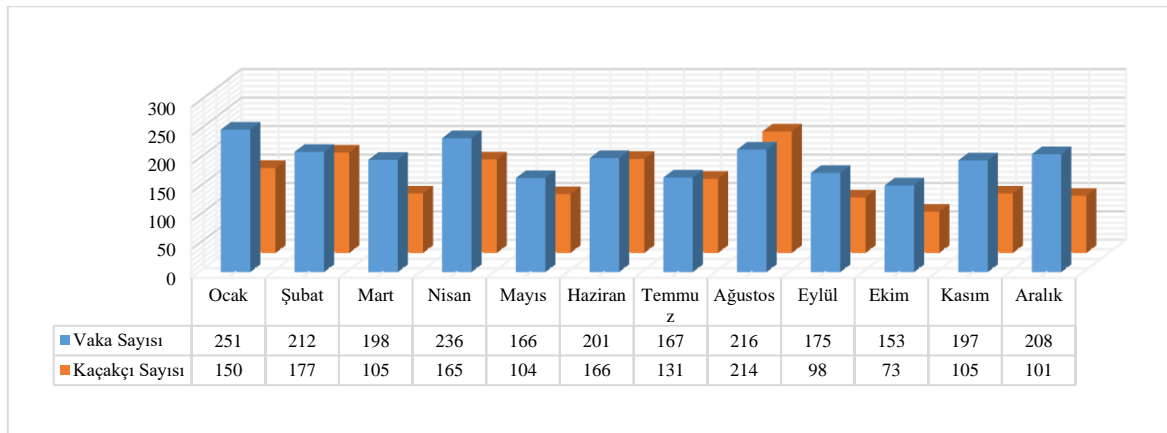
Ekim ayına ait tutulan kayıtlarda 153 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Yine bu vakalara gerçekleştirilen askeri operasyonlar neticesinde 66 kaçakçının sağ ve 7 kaçakçının ölü olarak yakalandığı ifade edilmiştir. Ayrıca 1 adet silah, 1.279 adet çakmak, 13 kilo 500 gram çakmak taşı, 403 kilo 290 gram elbise, 295 kilo 520 gram mensucat, 1.963 kilo 700 gram gümrük ürünü, 6.103 adet gümrük eşyası, 19.868 adet defter sigara kâğıdı, 1.995 kilo 500 gram tütün ve 311 kilo 600 gram çeşitli tek el ürünü ele geçirilmiştir. Ekim ayı içerisinde ele geçirilen diğer mallar arasında 1.892 kesim hayvanı, 2.363 kilo yiyecek maddesi, 2.050 kilo uyuşturucu maddesi, 37 canlı binek hayvanı, 2 motorlu taşıt aracı ve 2.128 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para

bulunmaktadır. Bu malların toplam değeri ise 359.914 Türk lirası olduğu kayıtlara işlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/15). Ekim ayında operasyon gerçekleştirilebilen kaçakçılık vakası ile ele geçirilen kaçakçı sayısının 1957 yılının en düşük seviyelerinde olmasına rağmen elde edilen kaçak malların piyasa değerinin yüksek olması kaçakçı kafillerinin az olmalarına rağmen yüklü miktarda kaçak ürün sevkiyatı yapmaya çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir. Sevkiyatın büyük olmasına rağmen yakalanan kaçakçıların az olması kaçakçılardan bir kısmının kaçmayı başardığını göstermektedir. Ancak bu çıkarımı destekleyici bilgiler Jandarma Genel Komutanlığı kayıtlarına not edilmemiştir.

Ele geçirilen malların toplam piyasa değerindeki artış Kasım ayında da devam ederek 496.308 Türk lirasına çıkmıştır. Kasım ayı içerisinde 197 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Bu vakalara düzenlenen operasyonlar sonucunda 98 kaçakçı sağ, 6 kaçakçı ölü ve 1 kaçakçı ise yaralı olarak yakalanmıştır. Bunların yanı sıra 4 adet silah, 54 adet mermi, 21 adet çakma, 603 kilo 190 gram eski elbise, 366 kilo 580 mensucat, 1.813 kilo 830 gram çeşitli gümrük ürünü ile 4.799 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Bu gibi kaçak malların yanı sıra 6.304 adet defter sigara kâğıdı, 801 kilo 480 gram tütün, 12 kilo 800 gram çeşitli tekel ürünü, 803 baş kesim hayvanı, 1.889 kilo 500 gram yiyecek maddesi, 10 kilo uyuşturucu maddesi, 36 canlı binek hayvanı ile 288.400 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara para ele geçirilmiştir (BCA. Fon Kodu: 30.01.0.0, 69/433/2). Kasım ayında ele geçirilen ürünlerin piyasa değerinde artış meydana gelmiş olması bu ay içerisinde kaçakçılıkla mücadelenin bir önceki aya göre yoğun olarak geçtiğini göstermektedir. Haliyle bu durum da Jandarma Genel Komutanlığı'nın kayıp dışı ekonomiye karşı vermiş olduğu mücadelede kısmen başarı elde ettiğini göstermektedir.

Son olarak Aralık ayında meydana gelen kaçakçılık faaliyetleri ile ilgili kayıtlar tutulmuştur. Buna göre Aralık ayında 208 vakanın gerçekleştiği kaydedilmiştir. Bu kaçakçılara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 92 kaçakçının sağ, 6 kaçakçının ölü ve 3 kaçakçının ise yaralı olmak üzere toplamda 97 kaçakçının yakalandığı kayıtlara işlenmiştir. Aralık ayı içerisinde ele geçirilen mallar arasında silah ve mermi bulunmazken, 108 çakmak, 100 gram çakmak taşı, 243 kilo eski elbise, 217 kilo mensucat 1.007 kilo çeşitli gümrük ürünü ile 24.990 adet çeşitli gümrük eşyası tespit edilerek kayıtlara işlenmiştir. Kaçak ürünler arasında silah ve mermilerin bulunmaması kaçakçıların silahsız olduğunu gösterdiği gibi jandarma askeriyle girilen çatışma neticesinde silahlı olan kaçakçıların kaçmayı başardıklarını da göstermektedir. Firar eden kaçakçıların olduğu ve bunların silahlı olduklarına dair çıkarım güçlü tez olmakla birlikte destekleyici bilgi olarak ise 6 kaçakçının ölü ve 3 kaçakçının ise yaralı olarak ele geçirilmesi gösterilebilir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra 41.323 adet defter sigara kâğıdı, 1.432 kilo tütün, 68 kilo 200 gram çeşitli tekel ürünü, 2.676 baş kesim hayvanı, 1.698 kilo 800 gram çeşitli yiyecek maddesi, 32 canlı binek hayvanı, 1 motorlu taşıt aracı, 1.207 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kayıt dışı para ele geçirilmiştir. Kara paranın ele geçirilmesi kaçakçılık faaliyetlerin ülkeler arasında gerçekleştiğini göstermektedir. Aralık ayı içerisinde ele geçirilen kaçak malların toplam piyasa değerinin 360.907 Türk lirası olduğu aktarılmıştır (BCA. 30.01.0.0/69/436/2). Aralık ayı verileri incelendiğinde kaçak ürünler arasında silah, mermi ve uyuşturucu maddesinin bulunmaması dikkat çekmektedir. Ayrıca bir önceki aya oranla her ne kadar kaçak malların piyasa değerinde artış yaşanmış olsa da meydana gelen kaçakçılık vaka sayısında ciddi bir artışın meydana gelmediği görülmektedir.

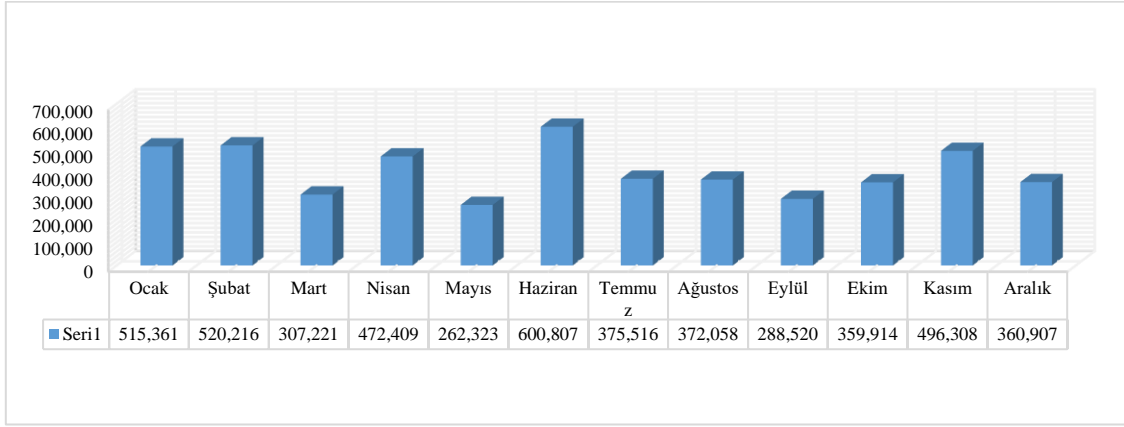
Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1957 yılında operasyon gerçekleştirilen vaka sayısı 2.380, yakalanan kaçakçı sayısı ise toplamda 1.661 kişidir. Bu verilerin aylara göre dağılım oranları Şekil 5'te yer almaktadır.

Şekil 5. 1957 Yılı Kaçakçı Vakası ile Kaçakçı Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Şekil 5'te yer alan verilerden hareketle 1957 yılında tespit edilip operasyon gerçekleştirilen 2.380 vakanın aylara göre dağılımında en yüksek oranın ilk ay olan Ocak ayına ait olduğu söylenebilir. Nitekim daha önce de

belirtildiği gibi Ocak ayında meydana gelen vaka sayısının 251 olduğu belirtilmiş olmakla birlikte bu sayısının 1957 yılının tüm zamanların en yüksek rakamı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ise 1955 yılından itibaren kaçakçılığı önlemeye yönelik alınan tedbirler ve 1957 yılında Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde şimdiye kadar en yüksek askeri personelin istihdam edilmesi olumlu yönde neticeler vermeye başladığını göstermektedir. Zira daha önce belirtildiği gibi Demokrat Partili iktidarın kayıt dışı ekonomiyi önleme adına Jandarma Genel Komutanlığı'na istihdam ettiği asker sayısını 1957 yılında 70.193 kişiye çıkarmıştı. Operasyon gerçekleştirilen vaka sayısının en düşük olduğu ay ise Ekim ayı olmuştur. Ekim ayı içerisinde 153 vakaya operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu vakanın ise on iki aylık zaman zarfında en düşük miktar olduğu saptanmıştır. Vaka sayısının aylara göre dağılım oranlarına bakıldığında ise her ne kadar aylar arasında dalgalanmalar yaşanmış olsa da bu artış oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Benzer dalgalanmanın ele geçirilen kaçakçıların sayısında da tespit edilmiştir. Bu doğrultudaki oranlar grafikte yer alan bilgilerden hareketle en fazla kaçakçının ele geçirildiği ay Ağustos olmuştur. Nitekim istatistiki verilere bakıldığında Ağustos ayında toplamda 214 kaçakçının sağ, yaralı veya ölü olarak ele geçirildiği belirtilmiştir. Bu oranı 203 kaçakçı ile Temmuz, 177 kaçakçı ile şubat ayı, 166 kaçakçı ile Haziran, 165 kaçakçı ile Nisan, 150 kaçakçı ile Ocak, 73 kaçakçı ile Ekim, 98 kaçakçı ile Eylül, 104 kaçakçı ile Mayıs, 101 kaçakçı ile Aralık, 105'er kaçakçı ile Mart ve Kasım ayları takip etmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi kaçakçılık vakalarında aylara göre meydana gelen dalgalanmaların sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanan kaçakçı sayısında da olduğu görülmektedir. Operasyon gerçekleştirilen vaka sayısında meydana gelen bu dalgalanmalar haliyle ele geçirilen malları da etkilemektedir. Ele geçirilen malların etkilenmesi ise doğrudan kaçak malların piyasa değerinde değişikliğine neden olmuştur. Bu bağlamda aylara göre ele geçirilen kaçak malların piyasa değerine dair veriler şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 6. 1957 Yılı Kaçak Malların Piyasa Değerinin Aylara Göre Dağılım Oranı

Şekil 6'daki verilerden hareketle kaçakçılığı yapıp ele geçirilen malların toplam piyasa değeri olan 4.931.560 Türk lirasına katkı oranı en yüksek olan ay Haziran ayı olmuştur. Haziran'da ele geçirilen kaçak malların piyasa değeri toplamda 600.807 Türk lirası olmuştur. Haziran ayını Şubat ayı takip etmektedir. Şubat'taki miktar 520.216 Türk lirası değerindedir. Ocak ayı ise üçüncü sırada yer almakla birlikte toplam hasılataya olan katkısı 472.409 Türk lirası olmuştur. Nisan ayının da dördüncü sırada yer almakla birlikte toplam hasılataya olan katkısı 472.409 Türk lirası olmuştur. Kasım'da kaçak malların piyasa değerinin 496.308 Türk lirası olduğu görülmektedir. Kasım ayını 375.516 Türk lirasıyla ile Temmuz ve 372.058 Türk lirası ile Ağustos ayı takip etmektedir. Ağustos ayını toplam hasılataya 360.907 Türk lirası ile Aralık ve 359.914 Türk lirası ile Ekim ayı takip etmektedir. Ekim'den sonra 307.221 Türk lirası ile Mart ve 288.520 Türk lirasıyla Eylül ayı gelmektedir. Toplam hasılataya katkı oranı en düşük olan Mayıs ayında ise 262.323 Türk lirası elde edilmiştir. Benzer kayıtların 1958 yılı için de tutulduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda 1958 yılındaki kaçakçılık faaliyetlerine, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından gerçekleştirilen operasyonlara ve bu operasyonlar neticesinde yakalanan kaçakçılar ile ele geçirilen kaçak mallara değinmek konunun anlaşılır kılınması açısından önem arz etmektedir.

V. 1958 YILINDA GERÇEKLEŞEN KAÇAKÇILIK FAALİYETLERİ

Jandarma Genel Komutanlığı kayıtlarına göre 1958 yılı Ocak ayı içerisinde 168 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde kaçakçılardan 120'si sağ, 10'u ölü ve 4'ü yaralı olmak üzere toplamda 134 kaçakçı yakalanmıştır. Kayıtlara yansıyan Ocak ayı verileri arasında 4 adet silah, 7 adet mermi, 6.572 adet çakmak, 850 gram çakmak taşı, 141 kilo elbise, 210 kilo 100 gram mensucat, 814 kilo 300 gram çeşitli gümrük ürünü ve 5.988 adet çeşitli gümrük eşyası yer almıştır. Yine 20.971 defter sigara kâğıdı, 996 kilo tütün, 204 kilo çeşitli tekel ürünü, 946 adet çeşitli tekel eşyası, 2.396 baş kesim hayvanı, 1.967 kilo 500 gram yiyecek maddesi, 719 kilo 600 gram uyuşturucu maddesi, 36 canlı binek hayvanı ve 19.416 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı yasa dışı para ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. İşlenen bu ürünlerin toplam piyasa değeri 499.504 Türk lirası olarak belirlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/433/8). 1958 yılı Ocak ayı ile 1957 yılı Ocak

ayı verileri kıyaslandığında kaçakçılık vakalarında ciddi bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum 1958 yılında kaçakçılıkla yürütülen mücadelede elde edilen başarının 1958 yılının ilk ayına olumlu yönde yansıdığını göstermektedir.

Bu olumlu yansıma Şubat ayında devam etmemiş olmalı ki 222 kaçakçılık vakasının meydana geldiği tespit edilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı'nın kayıtlarına göre Şubat ayı içerisinde 220 kaçakçı sağ, 7 kaçakçı ise ölü olarak yakalanmıştır. Ayrıca 5 adet silah, 22 adet mermi, 563 adet çakmak, 417 kilo 500 gram eski elbise ile 600 kilo 270 gram mensucat yakalanmıştır. Gümrükte yapılan denetimler sonucunda 2.544 kilo 200 gram çeşitli gümrük ürünü, 6.500 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilirken tekelin denetimi altında bulunan sigara kağıtlarından 7.035 defter, tütünden 2.451 kilo 300 gram ve çeşitli tek el ürününden 290 kilo 300 gram kaçak tespit edilerek el konulmuştur. Bu ürünlerin yanı sıra Şubat ayı içerisinde 3.201 adet kesim hayvanı, 4.069 kilo 500 gram yiyecek maddesi, 6.400 kilo uyuşturucu maddesi, 45 canlı binek hayvanı, 3 motorlu deniz aracı ile 273.040 Türk lirası değerinde kaçak yerli ve yabancı para tespit edilmiştir. Tespit edilen bu malların piyasa değeri 822.901 Türk lirası olarak kayıtlara işlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/433/12). Bir önceki aya göre gerek gerçekleştirilen operasyon sayılarında gerekse ele geçirilen kaçak malların miktarlarında artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Haliyle bu artış malların piyasa değerinin neredeyse iki katı kadar artmasına neden olmuştur. Bu artış ise kaçakçılık faaliyetlerinin bir önceki aya oranla hayli arttığını ve buna karşın Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılarla mücadeledeki başarısını göstermektedir.

Mart ayı içerisinde 179 vakanın meydana geldiği belirtilmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 134'ü sağ, 8'i ölü ve 1'i yaralı olmak üzere toplamda 143 şahısın yakalandığı kayıtlara işlenmiştir. Kayıtlara işlenen kaçak patlayıcı ve yanıcı maddeler arasında 2 adet silah, 4 adet çakmak ve 100 gram çakmak çatı yer almıştır. Mermilere dair verinin olmaması ise dikkat çekmektedir. Yine bu ay içerisinde toplamda 225 kilo 900 gram eski elbise ve 210 kilo 400 gram mensucat ele geçirilmiştir. Kolluk kuvvetleri tarafından gümrükte yapılan kontroller sırasında ise 3.935 kilo 120 gram çeşitli gümrük ürünü ile 2.297 adet gümrük eşyasının kaçak olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Bu ürünlerin yanı sıra Mart ayı içerisinde kaçakçılığın gerçekleştiği bir diğer alanın da tek el ürünleri olduğu saptanmıştır. Bu manada 889 defter sigara kâğıdının, 2.820 kilo kaçak tütünün ve 12 kilo çeşitli tek el ürününün ele geçirilmiş olması örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra 1.778 adet kesim için tutulan hayvan, 5.873 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 213 kilo uyuşturucu maddesi, 28 canlı kesim hayvanı, 1 motorlu taşıt aracı ve 40 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara para ele geçirilmiştir. Vatandaşların kaçakçılarının ellerinde bulunan hayvanlara ve gıda ürünlerine ilgili göstermesi kaçakçılarının bu ürünlerin kaçakçılığını yapmaya devam etmelerine neden olmaktadır. Halkın düşük fiyat ile ulaşabildiği bu ürünlere olan talebinin devam etmesi ise alım gücünün çok düşük olduğunu göstermektedir. Ele geçirilip kayıtlara işlenen bu malların toplam piyasa değerinin ise 410.680 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/434/5). Önceki aylara göre ele geçirile kara para tutarının az olması dikkat çekmektedir. Ayrıca Şubat ayına göre gerçekleştirilen operasyonlar ile ele geçirilen malların piyasa değerinde ciddi bir düşüşün olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ise bu ay içerisinde kaçakçılıkla mücadelede istenilen başarının elde edilemediğini göstermektedir.

Mart ayının aksine Nisan ayı içerisinde ele geçirilen malların toplam değerinde düşüş olduğu gözlemlenmekle birlikte bu miktarın 349.322 Türk lirası olduğu kayıtlara işlenmiştir. Bu ürünlerin ele geçirildiği toplam 187 vakanın meydana geldiği saptanmıştır. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 131'i sağ, 11'i ölü ve 2'si yaralı olmak üzere toplamda 144 kaçakçı yakalanmıştır. Yakalanan bu kaçakçılarının yanı sıra yanlarında bulundurmuş oldukları 2 adet silah, 779 adet mermi ile 4.620 adet çakmak ele geçirilen patlayıcı ve yanıcı maddeleri oluşturmaktadır. Yanıcı ve patlayıcı maddelerin yanı sıra 171 kilo 100 gram eski elbise ve 663 kilo 790 gram mensucat ele geçirilmiştir. Kolluk kuvvetleri tarafından gümrüklerde yapılan denetimleri neticesinde 2.533 kilo 300 gram çeşitli gümrük ürünü ile 971 adet çeşitli gümrük eşyası tespit edilmiştir. Yine tekelin denetiminde bulunan 450 adet defter sigara kâğıdı ve 3.151 kilo tütün ele geçirilmiştir. Ayrıca Nisan ayı içerisinde ele geçirilen mallar arasında 919 baş kesim hayvanı, 6.108 kilo 400 gram yiyecek maddesi, 110 kilo uyuşturucu maddesi, 48 canlı binek hayvanı, 2 motorlu deniz aracı, 1 araba ve 1.144 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kayıt dışı para yer almıştır (BCA. 30.01.0.0/69/434/8). Ele geçirilen mallar arasında tıpkı Şubat ayında olduğu gibi deniz aracının olması yapılan kaçakçılık faaliyetleri arasında deniz makinelerinin da olduğunu göstermektedir. Bu ise 1955 ile 1957 yılları arasındaki kayıtlarda yer almayan bir bilgi olarak dikkat çekmektedir. Bu bilgiden hareketle kaçakçılık faaliyetlerine karşı ortaya konulan mücadelenin kara kentlerinde olduğu gibi kıyı kentlerinde de kesintisiz şekilde yürütülmekte olduğu çıkarımı yapılabilir.

Nisan ayında ele geçirilen malların toplam değerinin aksine Mayıs ayı içerisinde artış gösteren piyasa değeri 577.754 Türk lirasına çıkmıştır. Bu ay içerisinde ise 190 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 146'sı sağ, 6'sı ölü, 1'i yaralı olmak üzere toplamda 153 kaçakçı yakalanmıştır. Yakalanan bu şahısların yanı sıra 2 adet silah, 31 adet mermi ve 20 adet çakmak taşı ele geçirilmiştir. Bu patlayıcı ve yanıcı maddelerin yanı sıra 373 kilo 500 gram eski elbise, 1.857 kilo 330 gram mensucat, 4.410 kilo 550 gram çeşitli gümrük ürünü, 4.312 adet çeşitli gümrük eşyası tespit edilerek kayıt altına alınmıştır. Ayrıca 1.245 adet defter sigara kâğıdına, 1.531 kilo 450 gram tütüne, 1.081 kilo çeşitli tek el ürününe, 501 adet kesim

hayvanına, 8.869 kilo 200 gram yiyecek maddesine 1.250 kilo uyuşturucu maddesine, 94 canlı bine hayvanına, 2 motorlu deniz aracına, 3 motorlu araca ve 2.050 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı paraya kaçak olduğu gerekçesi ile el konularak kayıtlara geçirilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/434/13). Nisan ayında dikkat çekildiği gibi Mayıs ayında da deniz araçlarının ele geçirildiği görülmektedir. Bu durum ise Jandarma Genel Komutanlığı'nın 1955 ile 1958 yılları arasında kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde yürütmüş olduğu askeri operasyonlarını kıyı sahillerinde 1958 yılından itibaren ağırlıklı olarak gerçekleştirmeye başladığını göstermektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Haziran ayına dair tuttuğu kayıtlarda 187 kaçakçılık olayının meydana geldiği belirtilmiştir. Olaylara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 189 kaçakçı sağ, 7 kaçakçı ise ölü olarak ele geçirilmiştir. Kaçakçıların yanı sıra 3 adet silah, 80 adet mermi, 1.236 adet çakmak, 1 kilo 400 gram çakmak taşı, 814 kilo 260 gram eski elbise, 279 kilo 75 gram mensucat, 5.395 kilo 300 gram çeşitli gümrük ürünü ile 10.601 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Bu ürünlerin yanı sıra Haziran ayı içerisinde tekelin denetimi altında bulunan ürünlerde de kaçakçılık faaliyetlerinin meydana geldiği tespit edilmiştir. Buna göre 1.445 kilo kaçak tütün ve 5 defter sigara kâğıdının ele geçirildiği kayıtlara işlenmiştir. Ayrıca bu ay içerisinde 294 baş kesim hayvanının, 5.929 kilo 500 gram yiyecek maddesinin, 14 kilo 500 gram uyuşturucu maddesinin, 64 canlı binek hayvanının ve 1.065 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara paranın tespit edilerek kayıtlara işlendiği görülmektedir. Ele geçirilen bu malların toplam piyasa değerinin ise 278.932 Türk lirası olduğu aktarılmıştır (BCA. 30.01.0.0/69/434/16). Mayıs ayı içerisinde ele geçirilen malların piyasa değerine oranla Haziran ayında iki katı kadar düşüşün yaşanmış olması kaçakçılıkla yürütülen mücadelede bir önceki aya oranla düşüş yaşandığı söylenebilir.

Temmuz ayı içerisinde ise 178 kaçakçılık vakası tespit edilmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar sırasında 203 kaçakçı sağ, 6 kaçakçı ise ölü olarak yakalanmıştır. 6 kaçakçının ölü olarak ele geçirilmiş olması kaçakçılar ile kolluk kuvvetleri arasında çatışmaların meydana geldiğini göstermektedir. Daha önceki süreçlerde olduğu gibi Temmuz ayı içerisinde kaçakçılarla girişilen çatışmalar neticesinde kolluk kuvvetlerinden kayıp veya yaralanmanın olup olmadığına dair bilgiler aktarılmamıştır. Bu nedenle Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde vermiş olduğu asker kaybına dair çıkarımda bulunulamamaktadır. Temmuz ayında her ne kadar kaçak silah ele geçirilmemiş olsa da 404 kaçak mermiye el konularak kayıtlara işlendiği görülmektedir. Yine 3 adet çakmak, 415 kilo eski elbise, 283 kilo 740 gram mensucat, 4.236 kilo 710 gram çeşitli gümrük ürünü ile 60.992 adet çeşitli gümrük eşyası kaçak olarak ele geçirilmiştir. Temmuz ayında ele geçirilen mallar bu ürünlerle sınırlı kalmamakla birlikte 1.602 adet defter sigara kâğıdı, 1.641 kilo 600 gram tütün, 3 kilo çeşitli tekel ürünü, 161 adet çeşitli gümrük eşyası, 801 baş kesim hayvanı, 8.117 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 1.340 kilo 388 gram uyuşturucu maddesi, 74 canlı binek hayvanı, 2 motorlu taşıt aracı ile 2.144 Türk lirası değerinde kayıt dışı para ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu malların piyasa değerinin ise 422.526 Türk lirası olduğu ifade edilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/2). Gerek gerçekleştirilen operasyonların sayısında gerekse ele geçirilen kaçak malların piyasa değerinde bir önceki aya göre görülen artış kaçakçılıkla mücadelede yürütülen çalışmaların başarı oranının arttığını göstermektedir. Temmuz ayında dikkat çeken hususlarda biri de bir aylık zaman zarfında kaçak silahın ele geçirilememiş olmasına rağmen merminin ele geçirilmiş olmasıdır. Zira kaçakçılar ile askerler arasında çatışmaların meydana geldiğine dair çıkarım ölü olarak ele geçirilen 6 kaçakçıdan yapılabilmektedir.

Ağustos ayı verilerinde 169 kaçakçılık vakasının tespit edildiği belirtilmiştir. Bu vakalara gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 91 kaçakçı sağ, 6 kaçakçı ise ölü olarak ele geçirildiği aktarılmıştır. Yaralı kaçakçı bulunmazken 3 adet silaha, 82 adet mermiye, 1 adet çakmağa, 45 kilo çakmak taşına, 251 kilo 400 gram eski elbiseye, 463 kilo 720 gram mensucata, 3.083 kilo 300 gram çeşitli gümrük ürününe, 9.331 adet çeşitli gümrük eşyasına kaçak olduğu gerekçesiyle el konularak kayıtlara işlendiği görülmektedir. Yine Ağustos ayı içerisinde ele geçirilen kaçak mallar arasında 25.532 adet defter sigara kâğıdının, 1.666 kilo tütünün, 6 kilo 300 gram çeşitli tekel ürününün, 2.111 baş kesim hayvanının, 2.621 çeşitli yiyecek maddesinin ve 166 kilo 100 gram uyuşturucu maddesinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca 57 canlı binek hayvana, 1 motorlu taşıt aracına, 1 motorsuz taşıt aracına ve 800 Türk lirası değerinde yerli ile yabancı kara paraya kaçak olduğu gerekçesiyle el konulmuştur. Kayıtlara geçirilen bu malların toplam piyasa değerinin ise 337.567 Türk lirası olduğu saptanmıştır (BCA. 30.01.0.0/69/435/2). Ağustos ayına dair kayıtlara işlenen bilgilere bakıldığında 1958 yılının ilk sekiz ayının en düşük kaçakçı sayısının bu aya ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra alınan tüm tedbirlere rağmen kaçakçılıkla mücadelede tam anlamıyla istenen başarının sağlanmadığı ve vatandaşların kaçak mallara olan ilgisinin ortadan kaldırılamadığı görülmüştür. Bu nedenle hayat pahalılığının sonlandırılması ve yüksek fiyatlı ürünlerin vatandaşların alabileceği sınırlara çekilmesi amacıyla Demokrat Parti, 4 Ağustos 1958 tarihinde İstikrar Kararlarını almıştır. Bu kararlarla ekonomik bunalımdan çıkılması, hayat pahalılığın sonlanması ve yüksek enflasyon ile fahiş fiyat artışının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Bu hedeflerin elde edilmesi halinde ahalinin canını tehlikeye atarak kaçakçılığa başvurmasının önü de alınmış olunacaktı.

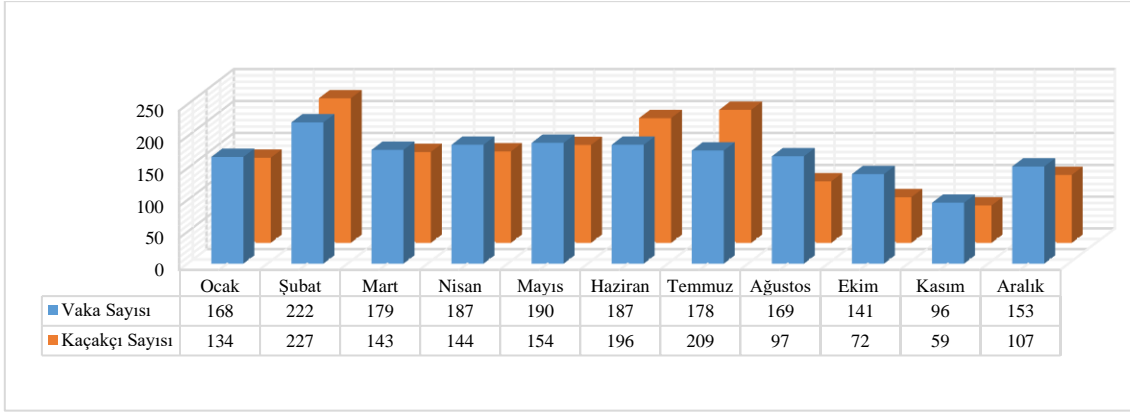
Eylül ayına dair kaçakçılık verilerine yer verilmemiştir. Ancak bu verilerin olmayışından hareketle Jandarma Genel Komutanlığı'nın bu ay içerisinde kaçakçılık vakası tespit etmemiştir çıkarımı yapılmaz. Bu

nedenle Eylül ayına ait kayıtların günümüze kadar ulaşamamış olması muhtemeldir. Ekim ayına dair kayıtlar incelendiğinde 141 kaçakçılık vakasının meydana geldiği saptanmıştır. Yine 66 kaçakçı sağ, 5 kaçakçı ölü ve 1 kaçakçı yaralı olarak ele geçirilmiştir. Ekim ayı içerisinde 1 adet silah, 71 adet mermi, 1 kilo çakmak taşı, 1.069 kilo 350 gram eski elbise, 255 kilo 940 gram mensucat, 1.373 kilo 750 gram çeşitli gümrük ürünü, 67.055 adet çeşitli gümrük eşyası, 6 adet defter sigara kâğıdı ve 2.024 kilo 500 gram tütün ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Ayrıca Ekim ayı içerisinde ele geçirilen mallar arasında 25 adet çeşitli gümrük eşyası, 1.524 adet kesim hayvanı, 1.031 kilo 400 gram yiyecek maddesi, 10 kilo 40 gram uyuşturucu maddesi, 52 canlı binek hayvanı, 2 motorlu taşıt aracı ve 1.500 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kara para tespit edilerek kayıtlara işlenmiştir. Bu ürünlerin toplam piyasa değeri ise 426.116 Türk lirası olarak belirlenmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/435/15). Her ne kadar Ağustos ayına göre kaçak malların piyasa değerinde artış gerçekleşmiş olsa da gerçekleştirilen operasyonlar ile ele geçirilen kaçakçı sayısında düşüşün yaşandığı saptanmıştır. Bu durum ise kaçakçıların az sayıda olmalarına rağmen yüklü sevkiyat yapmaya çalıştıkları çıkarımında bulunmamızı sağlamaktadır.

Vaka sayısındaki düşüş eğilimi Kasım ayında da devam ederek 96 vakaya kadar gerilemiştir. Haliyle bu düşüş yakalanan kaçakçı sayısına da yansımıştır. Nitekim Kasım ayı içerisinde 50'si sağ, 8'i ölü ve 1'i yaralı olarak üzere toplamda 59 kaçakçı yakalanmıştır. Bu ay içerisinde kaçak silah ve mermiye dair veriler bulunmazken 134 adet çakmak ile 138 kilo çakmak taşı kaçak olarak tespit edildikten sonra el konularak kayıtlara geçirilmiştir. Patlayıcı ve yanıcı maddelerin yanı sıra 2.532 kilo elbise, 1.659 kilo 570 gram mensucat, 1.262 kilo 200 gram çeşitli gümrük ürünü ile 16.782 adet çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu malların yanı sıra kayıtlara işlenmiş olan diğer mallar arasında 466 adet defter sigara kâğıdı, 1.531 kilo tütün, 819 baş kesimlik hayvan, 862 kilo çeşitli yiyecek maddesi, 88 kilo 350 gram uyuşturucu maddesi, 25 canlı binek hayvan ile 1.504 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı kayıt dışı para bulunmaktadır. Bu malların toplam piyasa değerinin ise 703.206 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/433/2). Ağustos ayına benzer olarak kaçakçılık vakalarına gerçekleştirilen operasyon sayısı ile el geçirilen kaçakçıların sayısında oranın son on bir ayın en düşük seviyelerinde olmasına rağmen kaçak malların piyasa değerindeki miktarda ciddi bir artışın olması kaçakçıların son derece yüklü miktarda kaçakçılık sevkiyatı yapmaya çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde çizilen programın son on bir ayın en başarılı günlerini geçirdiği çıkarımı yapılabilmektedir.

Kaçakçılık faaliyetlerine yönelik tutulan son kayıtlar Aralık ayına ait olmuştur. Bu kayıtlara göre Aralık ayı içerisinde Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 153 vakanın meydana geldiği, 98 kaçakçının sağ olarak, 9 kaçakçının ise ölü olarak yakalandığı belirtilmiştir. Yine bu ay içerisinde yaralı kaçakçı bulunmamakla birlikte 2 adet kaçak silah ile 429 adet kaçak merminin tespit edildiği not düşülmüştür. Kaçak çakmaklara dair verilere yer verilmemekle birlikte 50 gram kaçak çakmak taşının tespit edildiği belirtilmiştir. Ayrıca tespit edilen kaçak mallar arasında 391 kilo 290 gram elbise, 608 kilo mensucat, 2.767 kilo 660 gram çeşitli gümrük ürünü ile 4.904 adet çeşitli gümrük eşyası yer almıştır. Tekelin denetimi altında bulunan sigara kâğıdı defterlerinden 13.411 adet, tütünden 3.659 kilo 900 gram ve çeşitli tekeli ürünlerinden 12 kilo 250 gram kaçak mal yakalanmıştır. Bunun yanı sıra Aralık ayı içerisinde ele geçirilen diğer mallar arasında 787 baş kesim hayvanının, 3.031 kilo 500 gram yiyecek maddesinin, 12 kilo 800 gram uyuşturucu maddesinin ve 42 canlı hayvanın olduğu belirtilmiştir. Diğer aylara göre bu ay içerisinde yerli ve yabancı kara paranın tespit edilememiş olması ise dikkat çekmektedir. Bu ay içerisinde gerçekleşen kaçakçılık faaliyetlerinden ele geçirilebilen malların toplam piyasa değerinin ise 290.834 Türk lirası olduğu belirtilmiştir (BCA. 30.01.0.0/69/436/2). Bir önceki aya oranla kaçakçılık vakalarına gerçekleştirilen operasyonlar ile ele geçirilen kaçakçıların sayısında artışın olmasına rağmen kaçak olarak ele geçirilen malların piyasa değerinde ciddi bir düşüşün gözlemlenmiş olması kaçakçıların kalabalık gruplar halinde az miktarda kaçak mal sevk etmeye çalıştıkları söylenebilir. Bu durum ise kaçakçılar tarafından Jandarma Genel Komutanlığı'nın son dönemlerde elde ettiği başarıya karşı alınmış bir önlem olarak değerlendirilebilir. Zira kalabalık gruplar halinde dolaşım olası çatışma içerisine girilmesi durumunda jandarmaya karşı sayı üstünlüğü sağlanmaya çalışıldığı düşünülmüş olabilir.

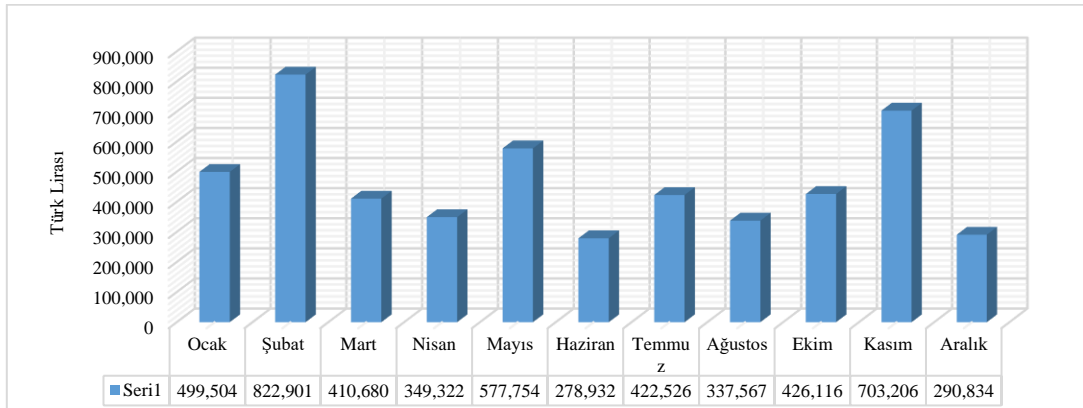
Aylara göre değişiklik gösteren bu verilerin temel kaynaklarında biri operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakalarında meydana gelen dalgalanmalardır. Bu bağlamda 1958 yılında operasyon gerçekleştirilen 1.692 kaçakçı vakası ile sağ, yaralı veya ölü olarak ele geçirilen 1.541 kaçakçının aylara göre dağılımı Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7. 1958'de Kaçakçı Vakası ile Kaçakçı Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Şekil 7'deki verilerden hareketle en fazla vakanın gerçekleştiği ay Şubat olmuştur. Nitekim Şubat ayı verilerine bakıldığında 222 vakanın meydana geldiği görülecektir. Şubat ayını Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran ayları takip etmiştir. Buna göre Mart ayında 179, Nisan ayında 187, Haziran ayında 187 ve Mayıs ayında ise 190 vakanın meydana geldiği görülmektedir. Ocak, Temmuz ve Ağustos ayları ise üçüncü sırada yer almakla birlikte operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakalarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede Ocak ayında 168, Temmuz ayında 178 ve Ağustos ayında ise 169 vaka tespit edilmiştir. Dördüncü sırada Ekim ve Aralık ayları yer almıştır. Ekim ayında 141, Aralık ayında ise 153 vakaya operasyon gerçekleştirilmiştir. Son olarak yılın en düşük oranına sahip olan Kasım ayında ise 96 vaka tespit edilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi Eylül ayının verilerine dair bilgiler tespit edilememiştir. Vaka sayılarına göre ele geçirilen kaçakçı sayısında da aylara göre dalgalanmalar meydana gelmiştir. Şöyle ki 1958 yılında gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerinde sağ veya ölü olarak ele geçirilen 1.541 kaçakçının aylara göre dağılım oranlarına bakıldığında en yüksek orana sahip olan Şubat ayında 227 kaçakçının sağ, yaralı veya ölü olarak ele geçirildiği tespit edilmiştir. Şubat ayını 196 kaçakçı ile Haziran ayı, 209 kaçakçı ile Temmuz ayı takip etmiştir. Mayıs ayında 154 kaçakçı ele geçirilmiştir. Mayıs ayını Ocak ayı takip etmektedir. Ocak ayında 134, Mart ayında 143 ve Nisan ayında 144 kaçakçı ele geçirilmiştir. Aralık ayında 107, Ağustos ayında 97, Ekim ayında 72 ve Kasım ayında ise 59 kaçakçı sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanmıştır.

Yakalanan 1.541 kaçakçının aylara göre dağılım oranlarına benzer dağılımın kaçak ürünlerin piyasa değerinde de gerçekleştiğini görmek mümkündür. Bu bağlamda Şekil 8'deki verilerin incelenmesi önem arz etmektedir.

Şekil 8. 1958'de Kaçak Malların Piyasa Değerinin Aylara Göre Dağılım Oranı

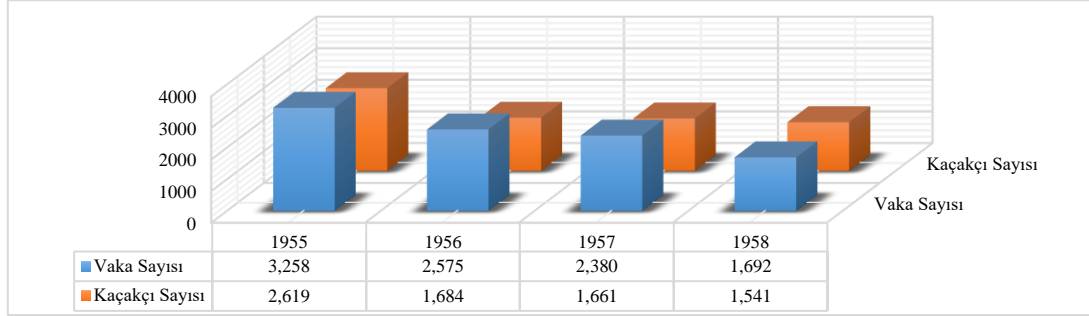
Şekil 8'deki verilerden hareketle 1958 yılında gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerine yapılan operasyonlar neticesinde ele geçirilen kaçak malların toplam piyasa değeri 5.119.342 Türk lirası değerindedir. Bu tutarın aylara göre dağılımına bakıldığında Şubat ayının ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Şubat ayındaki kaçak ürünlerin değeri 822.901 Türk lirasıdır. İkinci sırada Kasım ayı yer almaktadır. Kasım ayında kaçak malların piyasa değeri 703.206 Türk lirasıdır. Mayıs ayının ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Mayıs ayında ele geçirilen malların değeri toplamda 577.754 Türk lirasıdır. Dördüncü sırada Ocak ayı yer almıştır. Ocak ayında ele geçirilen kaçak malların piyasa değeri 499.504 Türk lirası olarak tespit edilmiştir. Ekim ayında 426.116, Temmuz ayında 422.526, Mart ayında ise 410.680 Türk lirası değerinde bir tutar belirtilmiştir. Nisan ayında ele geçirilen malların piyasa değeri 349.322, Ağustos ayında ise 337.567 Türk lirasıdır. Aralık ayında ele geçirilen malların

toplam değeri 290.834 Türk lirasıdır. Son olarak Haziran ayında 278.932 Türk lirası değerinde kaçak mal ele geçirilmiştir.

VI. 1955, 1956, 1957 VE 1958 YILLARINA AİT VERİLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

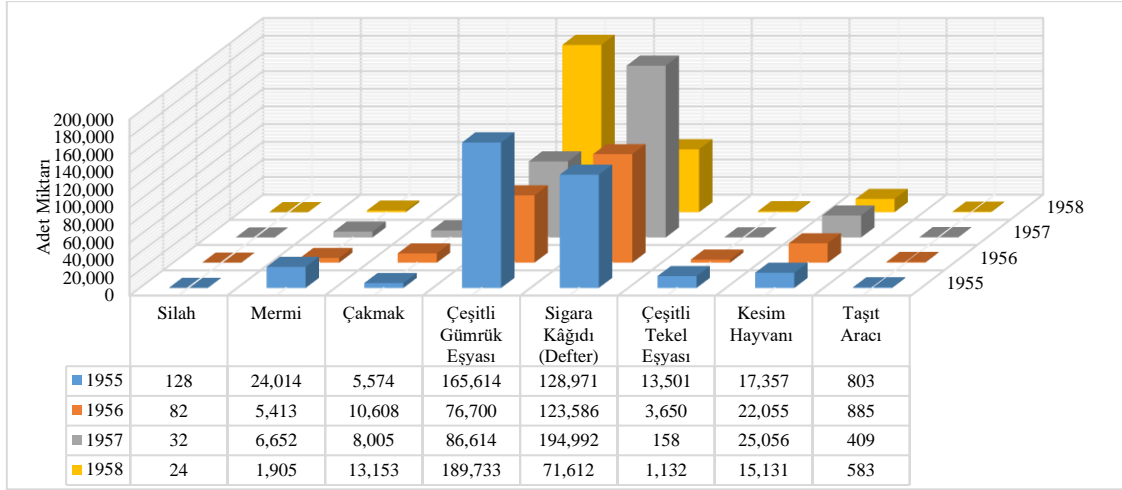
Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılan kontrol ve denetimler neticesinde 1955 ile 1958 yılları arasında kaçakçılık faaliyetleri ile ilgili meydana gelen gelişmeler kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan bu veriler genel olarak operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık sayısı, sağ, yaralı veya ölü olarak yakalanan kaçakçılar, ele geçirilen kaçak malların türleri ile miktarları ve bu malların piyasa değerine dair olmuştur. Bu çerçevede kolluk kuvvetleri tarafından tespit edilip operasyon gerçekleştirilen kaçakçılık vakaları ile yakalanan kaçakçı sayısının yıllara göre dağılımı Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9. 1955-1958 Yılları Arası Vaka ile Kaçakçı Sayısı

Şekil 9'da yer alan verilerden hareketle dört yıllık zaman zarfında tespit edilip operasyon gerçekleştirilen toplam vaka sayısı 9.905'tir. Bu vakaların yıllara göre dağılımına bakıldığında 1955 yılında toplamda 3.258 kaçakçılık vakasının meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu rakam ise dört yıllık zaman zarfında meydana gelen kaçakçılığın en yüksek olduğu yılın 1955 senesi olduğunu göstermektedir. İkinci sırada 1956 yılı yer almıştır. Zira 1956 yılında toplamda 2.575 kaçakçılık vakasının meydana geldiği saptanmıştır. 1956 yılını 2.380 vaka ile 1957 senesi takip etmiştir. Son olarak en düşük vakanın meydana geldiği 1958 yılında ise 1.692 kaçakçılık vakasının meydana geldiği tespit edilmiştir. Şekil 9'da görüldüğü gibi 1955 yılından 1958 senesine kadar meydana gelen kaçakçılık vaka sayısının düzenli olarak düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Benzer düşüş eğiliminin sağ, yaralı veya ölü olarak ele geçirilen kaçakçıların oranlarında da gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen 7.505 kaçakçının yıllara göre dağılım oranları Şekil 9'da verilmiştir. Dört yıllık zaman zarfında kaçakçıların yıllara göre dağılım oranlarına bakıldığında 1955 yılının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Nitekim verilerin analizi neticesinde 1955 yılında sağ, yaralı veya ölü olarak toplamda 2.619 kaçakçının yakalandığı saptanmıştır. 1955 yılını 1956 ve 1957 yılları takip etmiştir. Bu bağlamda 1956 yılında 1.684 kaçakçı, 1957 senesinde ise 1.661 kaçakçının sağ, yaralı veya ölü olarak yakalandığı tespit edilmiştir. Son olarak 1958 senesinde ise 1.541 kaçakçının sağ, yaralı veya ölü olarak yakalandığı saptanmıştır.

Şekil 9'da yer alan verilere bakıldığında kaçakçılık vakalarında ve buna bağlı olarak yakalanan kaçakçı sayısında düzenli olarak düşüşün yaşandığı açıkça görülmektedir. Bu düşüşün temel nedeni ise Demokrat Parti iktidarının kayıt dışı ekonomiyi azaltarak hazine gelirlerinin kayıplarını en aza indirme politikası etkili olmuştur. Zira 1955 yılından itibaren halkın alım gücünün düşmesine bağlı olarak kaçakçılığa yönelmesinin karşısında kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde ciddi tedbirler alınmaya başlanmıştır. Bu tedbirlerden en önemlisi ise Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde istihdam edilen askeri personel sayısının artırılması olmuştur. Bu gibi tedbirler neticesinde elde edilen verilerden hareketle hayata geçirilen politikalarla başarı elde edildiği ve kaçakçılık faaliyetlerin azaldığı çıkarımı yapılabilmektedir. Yakalanan kaçakçıların 1958 yılına doğru düşüş eğiliminde olması operasyon gerçekleştirilen vaka sayısındaki benzer düşüş eğiliminin doğal sonucu olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar operasyon gerçekleştirilen vaka ile ele geçirilen kaçakçı oranlarında sürekli düşüş gerçekleşmiş olsa da aynı durum Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülen operasyonlar neticesinde ele geçirilen kaçak mallar için geçerli olmamıştır. Bu bağlamda kaçak ürünler arasında adet ile ölçülebilecek silah, mermi, çakmak, çeşitli gümrük eşyası, sigara kâğıdı defteri, çeşitli tekel eşyası, kesim hayvanı ve taşıt araçlarının yıllara göre dağılım verileri Şekil 10'da yer almaktadır.

Şekil 10. 1955-1956 Yılları Arası Kaçak Ürünlerin Miktarları

Şekil 10'da yer alan verilere bakıldığında kaçakçılığı yapılan silahların dört yıllık zaman zarfında toplamda 266 adet olduğu görülmektedir. Yıllara göre dağılımları ise en fazla kaçak silahın ele geçirildiği 1955 yılı 128 adet ile birinci sırada yer almaktadır. En fazla rakamın 1955 yılına ait olması tesadüf olmamakla birlikte ülke içerisinde meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmelerle bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. 1955 yılını 82 adet ile 1956 senesi takip etmektedir. 32 adet kaçak silah ise 1957 yılı üçüncü sırada yer almıştır. Son olarak ele geçirilen silah adetinin en az olduğu yıl ise 1958 senesi olmuştur. Yukarıda hakkında bilgi verdiğimiz kaçakçılık vakaları ile yakalanan kaçakçı sayısı ile doğrudan bağlantılı olan kaçak silah sayısının; en çok vaka ile kaçakçının yakalandığı 1955 senesinde dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen silahların en yüksek seviyede olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Silahların yanı sıra kaçak mermilerin de ele geçirildiğine dair veriler Şekil 10'da gösterilmiştir. Bu verilerden hareketle 1955 yılında 24.014 adet kaçak mermi tespit edilmiştir. Bu rakam dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen en yüksek sayı olarak ifade edilebilir. 1956 yılında bir önceki yıla nazaran kaçak mermi adetinde ciddi bir düşüş yaşanarak bu rakam 5.413'e gerilemiştir. Ele geçirilen kaçak mermilerin adetinde 1957 yılında tekrar artış yaşanarak rakam 6.652 adete çıkmıştır. 1958 yılında ise 1.905 adet kaçak mermi ele geçirilmiştir. Böylece dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen kaçak mermi adeti toplamda 37.984 adet olarak tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen operasyonlar, meydana gelen kaçakçılık vakaları ve ele geçirilen kaçak silahların aksine ele geçirilen mermiler yıllara göre düzenli olarak düşüş göstermemiştir. Ele geçirilen mermi miktarlarında yıllara göre dalgalanmalar meydana gelmiştir. Ancak daha önceki birçok ürün gibi ele geçirilen kaçak mermilerin en yüksek rakamı 1955 senesinde kayıt altına alınmıştır. Bu durum ise 1955 senesinde Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılara karşı yoğun bir mesai harcadığını gösterdiği gibi kaçakçılık faaliyetlerinin de yoğun olarak gerçekleştiği bir sene olduğunu göstermektedir.

Dört yıllık zaman zarfında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından düzenlenen operasyonlar neticesinde gerek gümrüklerde gerekse sınır bölgelerinde kaçak olarak ele geçirilen bir diğer madde çakmak olmuştur. Bu bağlamda Şekil 10'da da belirtildiği gibi 1955 yılında 5.574 adet, 1956 yılında 10.608 adet, 1957 senesinde 8.005 adet ve son olarak 1958 yılında 13.153 adet kaçak çakmak ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Dört yıllık zaman zarfında kayıtlara işlenen toplam kaçak çakmak 37.340 adet olarak saptanmıştır. Verilen istatistiki bilgilerden hareketle diğer kaçak ürünlerin aksine 1955 senesi en az kaçak çakmağın ele geçirildiği yıl olmuştur. Yıllara göre ele geçirilen çakmak adetlerinde dalgalanmaların meydana geldiği görülmekle birlikte en fazla çakmağın ele geçirildiği sene 1958 yılı olmuştur. Bu durum ise dört yıllık zaman zarfında kaçak çakmak sektörüne karşı yapılan operasyonların en başarılı olduğu yılın 1958 senesi olduğunu göstermektedir.

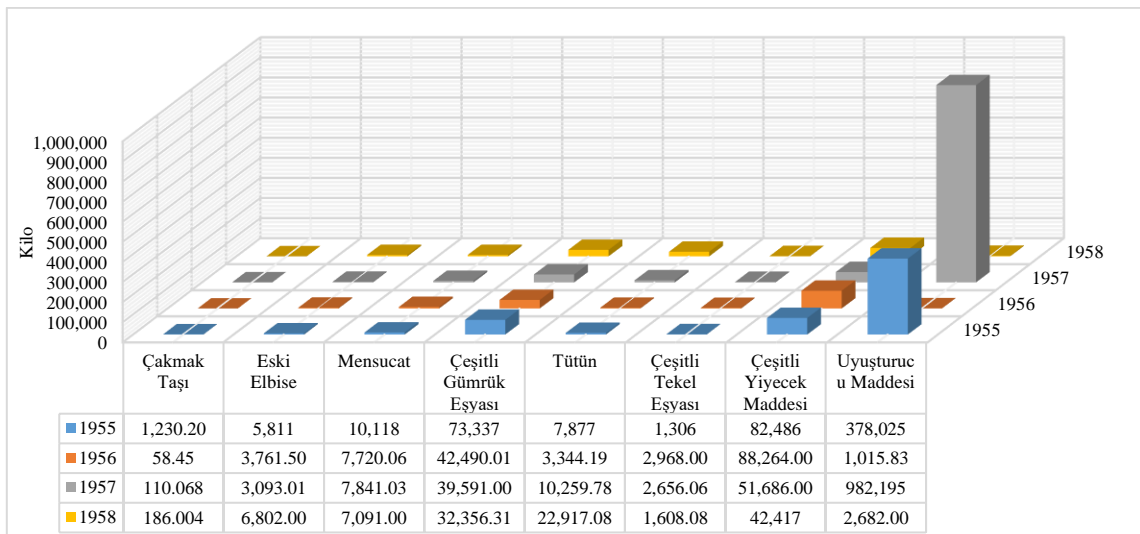
Kaçak çakmak sektörüne yönelik yapılan operasyonların yanı sıra gümrükte meydana gelen kaçakçılık faaliyetlerin önlenmesi doğrultusunda ciddi denetimler yapılmıştır. Şekil 10'da da yer aldığı gibi dört yıllık zaman zarfında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından gümrükte yapılan denetimler neticesinde 1955 yılında 165.614 adet çeşitli gümrük eşyasının kaçak olarak ele geçirildiği tespit edilmiştir. 1956 yılında bu oranda düşüş yaşanarak kaçak olarak ele geçirilen gümrük eşyası 76.700 adet olmuştur. 1957 senesinde ise bu rakam 86.614'e çıkmıştır. Son olarak 1958 senesinde bu rakam büyük bir artış göstererek 189.733'e yükselmiştir. Gümrüklerde yapılan denetimler neticesinde ele geçirilen çeşitli gümrük ürünlerinde 1955 yılına oranla 1956 ile 1957 yıllarında düşüş görülse de 1958 yılına gelindiğinde bir önceki yıla oranla bu rakamın iki kat arttığı görülmektedir. Bu durum ise 1958 yılında Jandarma Genel Komutanlığı'nın gümrük noktalarında yoğun bir mesai harcadığını göstermektedir. Netice olarak dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen toplam çeşitli gümrük eşyası 518.661 adet olarak belirlenmiştir.

Gümrük ürünlerinin yanı sıra Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılıkla mücadele yürüttüğü bir diğer alan devlet tekeli altında bulunan ürün sektörü olmuştur. Bu doğrultuda Şekil 10'da yer alan verilerden hareketle dört yıllık zaman zarfında her yıl düzenli olarak ele geçirilen tek el ürünlerinden birinin sigara kağıtları olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 1955 yılında 128.971, 1956 yılında 123.586 adet, 1957 yılında 194.992 adet ve son olarak 1958 yılında 71.612 adet sigara kağıdı defteri ele geçirilerek kayıtlara işlenmiştir. Netice olarak dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen toplam sigara kağıdı 519.161 defteri olarak ifade edilebilir. Sigara kağıdının en az tespit edilebildiği yıl 1958 senesiyken bir yıl önce ise en fazla sigara kağıdının ele geçirildiği yıl olmuştur.

Şekil 10'da hakkında veri işlenen bir diğer ürün tek el eşyaları olmuştur. Bu çerçevede dört yıllık zaman zarfında 18.441 adet olarak ele geçirile kaçak ürünlerin yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1955 yılında 13.501 adet farklı cinsten eşya, 1956 yılında 3.650 adet farklı türde eşya, 1957 yılında 158 adet farklı eşya ve son olarak 1958 yılında ise 1.132 adet farklı eşyanın ele geçirildiği görülmektedir. 1955 yılında yüksek miktarda ele geçirilen ürünlerin aksine 1958 yılında bu miktarın hayli düşmüş olması dikkat çekmektedir. 1957 yılı hariç diğer yıllarda ele geçirilen gümrük eşyalarındaki oranın çok yüksek olması tek el eşyalarıyla ilgili iki farklı çıkarımda bulunmamıza imkân tanımaktadır. Bunlardan ilki Jandarma Genel Komutanlığı'nın 1955, 1956 ve 1958 yıllarına oranla 1957 senesinde tek el eşyalarıyla ilgili yürütmüş olduğu kaçakçılıkla mücadelede başarı elde edemediğidir. Bir diğer çıkarım ise diğer yıllara oranla 1957 senesinde kaçakçıların tek el eşyalarına dair olan ilgisinin düştüğüdür. Geçerliliği yüksek olan çıkarım ise kaçakçıların 1957 yılında tek el eşyalarına olan ilgilerinin azalmasıdır. Zira Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1957 yılında ele geçirilen diğer tek el ürünlerinde düşüşün olmayışı gümrük noktalarında zafiyet gösterdiklerini ve kaçakçılara karşı başarısız oldukları çıkarımını çürütmektedir.

Bu ürünlerin yanı sıra dört yıllık zaman zarfında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından ele geçirilen bir diğer kaçak mal türü kesim hayvanı olmuştur. Kesim amaçlı kullanılmak üzere kaçak olarak sevkiyatı yapılmaya çalışılan hayvan sayısının dört yıllık süreçte toplamda 79.599 baş olarak tespit edilmiştir. Bu miktarın yıllara göre dağılımı 1955 yılında 17.357, 1956 yılında 22.055, 1957 yılında 25.056 ve son olarak 1958 yılında 15.131 baş şeklinde gerçekleşmiştir. Dört yıllık zaman zarfında gerek bu işin kaçakçılığını yapan kişilerin gerekse bu kaçak ürünlere ilgi gösteren vatandaşların yakalanmaları halinde ağır cezalara maruz kalmaları veya kaçakçılık sırasında kolluk kuvvetleriyle çatışmaya girilmesi durumunda hayatlarını kaybetmeleri tehlikesiyle yüz yüze kalma ihtimallerinin yüksek olmasına rağmen bu alanda kaçakçılığa ilgi göstermelerinin temel sebebi ekonomik nedenler olmuştur. Zira dört yıllık zaman zarfında vatandaşların alım gücünün son derece düştüğü, et fiyatlarının çok yüksek olduğu ve et ihtiyacını karşılamak için vatandaşların düşük fiyata et tedarik etmek için kaçakçılara başvurmaktan başka çaresinin olmadığını düşünmekteydi. Bunun karşısında kaçakçılar arasında bu işi sektör haline getirmiş ve kaçakçılıktan büyük kazançlar elde etmek isteyen kaçakçılar da yoğunlukta idi.

Şekil 10'da üzerinde durulan son kaçakçılık ürünü taşıt araçları olarak aktarılmıştır. Bu bağlamda dört yıllık zaman zarfında 2.680 adet olarak ele geçirilen araçların yıllara göre dağılımı 1955 yılında 803, 1956 yılında 885, 1957 yılında 409 ve son olarak 1958 yılında ise 583 adet şeklinde gerçekleşmiştir. Bu araçlardan 2.562'si canlı binek hayvanı, 107'si motorlu, 2'si motorsuz, 7'si deniz aracı ve son olarak 3'ü ise araba olarak sınıflandırılmıştır. Adet olarak nitelendirilebilecek bu ürünlerin yanı sıra kilo bazında ölçülebilecek ürünlerin kaçakçılığının yapıldığına dair bilgiler aktarılmıştır. Bu doğrultudaki verilerin yıllara göre dağılım miktarları Şekil 11'de belirtilmiştir.

Şekil 11. 1955-1956 Yılları Arası Kaçak Ürünlerin Miktarları

Şekil 15'te yer alan verilerden hareketle daha önce de üzerinde detaylı şekilde durulduğu gibi kilo bazında ölçümü yapılabilen ürünler arasında kaçakçılığı yapılan çakmak taşının dört yıllık zaman zarfında toplamda 1.584 kilo 72 gramın ele geçirildiği tespit edilmiştir. Bu miktarın yıllara göre dağılımına bakıldığında ise 1955 yılında 1.230 kilo 20 gram, 1956 yılında 58 kilo 45 gram, 1957 yılında 110 kilo 68 gram ve son olarak 1958 yılında 186 kilo 4 gram olduğu görülmektedir. Çakmak taşına dair istatistiki verilere bakıldığında en fazla kaçak malın ele geçirildiği yıl 1955 senesi olmuştur. Dört yıllık zaman zarfında ele geçirilen çakmak taşının en az olduğu yıl ise 1956 senesi olmuştur. Çakmak taşının yanı sıra Şekil 11'de de belirtildiği gibi kaçak olarak tespit edilen bir diğer ürün eski elbiseler olmuştur. Bu çerçevede dört yıllık süreç içerisinde Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılan operasyonlar neticesinde 19.467 kilo 511 gram kaçak eski elbisenin ele geçirildiği tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle vatandaşların giyim sektöründe de artan fiyatlar karşısında alım gücünün azaldığını ve ihtiyaçlarını gidermek için kaçak yollarla ülkeye sokulan elbiselere yöneldiği söylenebilir. Halkın kaçak elbise ürünlerine ilgili göstermesi ise kaçakçıların bu alana yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu yoğunlaşma karşısında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yapılan operasyonlar neticesinde ele geçirilen eski elbiselerin en düşük olduğu yıl 1957 senesi olmuştur. Bu miktar 1956 yılında 3.761 kilo 500 gram, 1957 yılında 3.093 kilo 8 gram ve 1958 yılında ise 6.802 kilo 3 gram olarak görülmektedir. 1957 yılının aksine 1955, 1956 ve 1958 yıllarında Jandarma Genel Komutanlığı'nın ele geçirdiği eski elbise miktarında ciddi bir artış olmuştur. Bu durum ise bir yandan komutanlığın kaçakçılara karşı yürütmüş olduğu operasyonlarda başarı elde ettiğini diğer taraftan ise 1957 haricindeki diğer yıllarda giyim sektöründeki kaçakçılık faaliyetlerinin yoğunlaştığı şeklinde yorumlanabilir.

Giyim sektöründe kaçak olarak ele geçirilen bir diğer ürün mensucat olmuştur. İplik, yün ve pamuktan oluşan bu ürünlerden dört yıllık zaman zarfında toplamda 32.770 kilo 84 gram kaçak ürün ele geçirilmiştir. Kaçak olarak kayıtlara işlenen bu miktarın yıllara göre dağılımı 1955 yılında 10.118 kilo, 1956 yılında 7.720 kilo 58 gram, 1957 yılında 7.841 kilo 26 gram ve son olarak 7.091 kilo şeklinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Eski elbiseye benzer olarak mensucat kaçakçılığından dolayı elde edilen kaçak ürün miktarının en düşük olduğu yıl 1958 senesi olmuştur. 1958 senesinden önceki üç yıllık süreçte mensucat kaçakçılığının yoğunlaşmasına bağlı olarak ele geçirilen kaçak ürünlerin miktarlarında da ciddi bir artışın meydana geldiği görülmektedir. İlk üç yıllık zaman zarfında kaçak olarak ele geçirilen mensucat ürünlerinin artış göstermesi Jandarma Genel Komutanlığı'nın bu alanda yürütmüş olduğu operasyonların başarılı neticelendiğini göstermektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın kaçakçılıkla mücadele yürüttüğü bir diğer önemli yerlerden biri de gümrük noktaları olmuştur. Gümrük noktalarından yapılan denetimler neticesinde dört yıllık zaman zarfında çeşitli gümrük ürünlerinden toplamda 187.774 kilo 317 gram kaçak eşya ele geçirilmiştir. Çeşitli gümrük eşyasının en fazla ele geçirildiği yıl 1955 senesi olmuştur. Buna göre yıl içerisinde 73.337 gram çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. 1955 yılını 1956 senesi 42.490 kilo 1 gramla takip etmiştir. 1956 senesinden sonra üçüncü sırada 39.591 kilo ile 1957 yılı yer almıştır. Son olarak 1958 yılı ise en düşük orana sahip olmakla birlikte bir yıllık zaman zarfında toplamda 32.356 kilo 31 gram çeşitli gümrük eşyası ele geçirilmiştir. Şekil 11'de gümrük ürünlerine dair verilen bilgilerden hareketle diğer çoğu üründe olduğu gibi Jandarma Genel Komutanlığı'nın 1958 senesinde başarı elde edemediğini, kaçakçılığı yapılan birçok gümrük eşyasının tespit edilip ele geçirilemediğini göstermektedir.

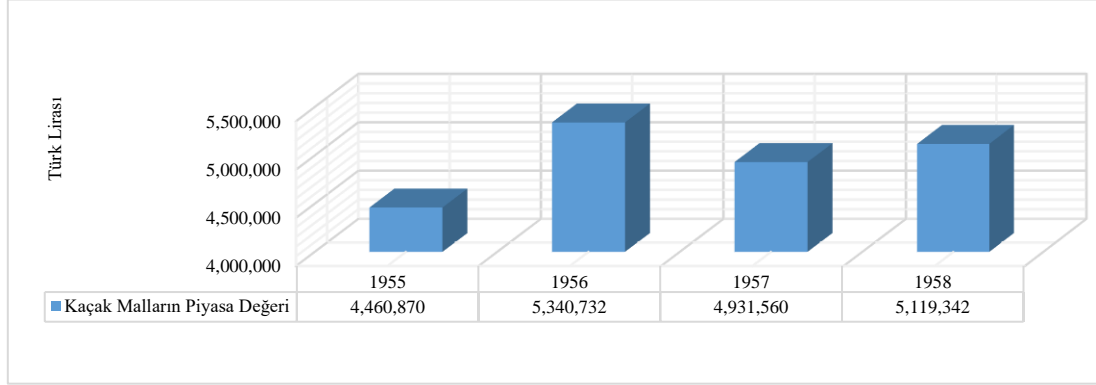
Gümrük eşyalarının yanı sıra ele geçirildiği tespit edilen bir diğer ürün de tütün olmuştur. Bu çerçevede dört yıllık zaman zarfından toplamda 44.398 kilo 49 gram tütünün kaçak olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda 1955 yılında 7.877 kilo kaçak tütün ele geçirilmiştir. 1956 yılında bu oranda düşüş meydana gelerek bu miktar 3.344 kilo 194 grama çıkmıştır. Artış oranının 1957 yılında da devam ettiği görülmekle birlikte kaçak tütün miktarı 10.259 kilo 780 grama yükselmiştir. Bu artışın 1958 yılında da devam ettiği görülmektedir. Bir önceki yıla oranla kaçak tütün miktarı iki kat kadar artış göstererek 22.917 kilo 75 grama çıkmıştır. Tütün kaçakçılığıyla yürütülen mücadelede neticesinde ele geçirilen kaçak tütün miktarında 1956 yılı hariç diğer yıllarda artış göstermesi kaçakçılık faaliyetlerinin bu tarihlerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Çeşitli tekel eşyasından ise dört yıllık zaman zarfında 8.538 kilo 139 gram eşya ele geçirilmiştir. Ele geçirildiği tespit edilen bu miktardan 1955 yılında 1.306 kilo, 1956 yılında 2.968 kilo, 1957 yılında 2.656 kilo 64 gram ve 1958 yılında ise 1.608 kilo 75 gram kaçak tekel ürünü tespit edilmiştir. Tekel eşyasının yanı sıra ele geçirilen bir diğer kaçakçılık ürünü gıda maddesi olmuştur. Çeşitli yiyecek maddesinden oluşan kaçak malların dört yıllık zaman zarfındaki toplam tutarı 264.853 kilo 3 gram olarak saptanmıştır. Bu miktardan en büyük orana sahip olan 1956 yılında 88.264 kilo kaçak yiyecek maddesi yakalanmıştır. 1956 yılından sonra ikinci sırada 1955 yılı yer almıştır. Bu yılda ele geçirilen kaçak yiyecek maddesinin miktarı 82.486 kilo olarak belirlenmiştir. 1955 yılında sonra en fazla kaçak yiyecek maddesinin ele geçirildiği 1957 yılı ise 51.686 kilo 3 gramla üçüncü sırada yer almaktadır. Son olarak 1958 yılında ise 42.417 kilo kaçak yiyecek maddesi ele geçirilmiştir. Bu veriler ise 1955 ile 1958 yılları arasında halkın alım gücünün düşmesinden dolayı gıda sektöründe yaşanan fiyat artışlarından dolayı kaçakçılığa yöneldiğini göstermektedir. Kilo bazında hesaplanabilecek son kaçakçılık ürünü uyuşturucu maddesi olarak kayıtlara işlenmiştir. Şekil 11'de yer alan verilerden hareketle 1955 yılında 378.025 kilo, 1956

yılında 1.015 kilo 834 gram, 1957 yılında 982.195 kilo ve 1958 yılında ise 2.683 kilo 428 gram olmak üzere dört yıllık zaman zarfında toplamada 1.020.866 kilo kaçak uyuşturucu maddesi ele geçirildiği tespit edilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1955 ile 1958 yılları arasında düzenlenen operasyonlar neticesinde ele geçirilen tüm bu kaçak malların piyasa değeri olan 19.852.504 Türk lirasının yıllara göre dağılım oranları Şekil 12’de yer almaktadır.

Şekil 12. Kaçak Malların Piyasa Değerinin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 12’de yer alan verilerden hareketle dört yıllık zaman zarfında 19.852.504 Türk lirası değerinde kaçak mal ele geçirilmiştir. Bu kaçak malların yıllara göre dağılım oranlarına bakıldığında ilk sırada 1956 yılında ele geçirilen kaçak malların piyasa değeri olan 5.340.732 Türk lirası yer almıştır. İkinci büyük katkı payına sahip olan 1958 yılında ise 5.119.342 Türk lirası gelir elde edilmiştir. 1958 yılını 1957 senesi takip etmektedir. Nitekim 1957 yılında ele geçirilen kaçak malların toplam piyasa değerinin 4.931.560 Türk lirası olduğu görülmektedir. Son olarak 1955 yılında ise kaçak malların piyasa değerinden 4.460.870 Türk lirası elde edilmiştir. Görüldüğü gibi operasyon gerçekleştirilen ile ele geçirilen kaçakçıların yıllara göre düşüş eğiliminin aksine ele geçirilen malların piyasa değerinde 1955 yılında düşüş, 1956 yılında artış, 1957 yılında düşüş ve son olarak 1958 yılında artış olduğu görülmekle birlikte elde edilen tutarların dört yıllık zaman zarfındaki oranları yıllara göre dalgalanmalar göstermiştir.

VII. SONUÇ

Temelleri 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı’na dayanan Jandarma Teşkilatı 1859 yılında zaptiye birlikleri olarak teşkilatlandırılmıştı. 16 Nisan 1880 tarihinde yapılan yeni bir düzenlemeyle birlikte zaptiyelerin yerini jandarma birlikleri almaya başlamıştı. Böylece günümüze kadar ulaşacak olan jandarma teşkilatının temelleri atılmıştı. Henüz Cumhuriyet’in ilk yıllarında örgütlenen bu teşkilat, ülke genelinde asayiş ve güvenliği sağlamanın yanı sıra mücadele yürütmüş olduğu bir diğer saha da kaçakçılık olmuştur. Kaçakçılık faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştiği gümrük noktaları ve sınırlar komutanlığın yoğun olarak mesai harcadığı alanlar olmuştur. Bu doğrultuda Jandarma Genel Komutanlığı’na bağlı olan üçüncü şubenin kaçakçılarla mücadele ettiği tespit edilmiştir. Demokrat Parti iktidarının ikinci devresi olan 1954 yılından sonraki süreçte ekonomide meydana gelen bozulmalara bağlı olarak halkın alım gücünün düşmesi üzerine kaçak ürünlere yönelmesinden dolayı kaçakçılıkla yoğun bir mücadelenin gerçekleştiği dönemden biri de 1955 senesi ile 1958 yılı olmuştur. Hükümet, canı pahasına kaçakçılık faaliyetlerini gerçekleştiren bu kişilerin ekonomiye vermiş oldukları zararları ve ülke asayişinde oluşturmuş oldukları olumsuzlukların önüne geçme hususunda sert bir tavır takınmakla birlikte 1955 yılından itibaren alınan tedbirler çerçevesinde Jandarma Genel Komutanlığı’nın bünyesinde istihdam edilmiş olan askeri personel sayısını artırma yoluna gitmiştir. Alınan tedbirler ve arttırılan askeri personel sayısının dört yıllık zaman zarfında olumlu sonuçlar verdiği tespit edilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1955 ile 1958 yılları arasında ele geçirilip kayıtlara işlenmiş olan on sekiz farklı ürünün olduğu tespit edilmiştir. Bu ürünler arasında silah, mermi, çakmak ve çakmak taşı patlayıcı ve yanıcı maddeler yer almaktadır. Bu gibi ürünlerin yasadışı yollarla ülke içerisine sokulması ülkenin asayiş ve güvenliği açısından ciddi problemler doğurmaktaydı. Bunun farkında olan hükümet kaçakçılıkla mücadelede kesintisiz bir süreci yürütmeye çalışmıştır. Gümrüklerde yapılan denetimler neticesinde ele geçirilen kaçak gümrük malları ise ürün ve eşya olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Devlet tekelinin denetiminde bulunan sigara kâğıdı defterleri, tütün, çeşitli tekel ürünü ile eşyaları ise ele geçirilip kayıtlara işlenen tekel ürünlerdir. Bu gibi tekel ürünlerinin kaçak olarak piyasaya sunulması ülke gelirlerinde ciddi düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Demokrat Parti iktidarının ikinci döneminde bu gibi girişimlerin artması ise kötü olan ekonominin daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Çözüm olarak ise bir yandan yeni ekonomik programlar hayata geçirilirken diğer taraftan da kaçakçılıkla mücadelede gerekli tedbirler hızlı şekilde alınmaya çalışılmıştır. Gıda sektöründe meydana gelen kaçakçılık faaliyetleri ise çeşitli yiyecek maddesi ve kesim için hazır olan hayvanlar olarak iki kategoride

tasnif edilmiştir. Kaçakçıların 1955 ile 1958 yılları arasında gıda sektöründe kaçakçılık faaliyetlerini yoğun olarak yürütmüş olmaları halk arasında bu kaçak ürünlere yoğun bir ilginin olduğunu göstermektedir. Halktan gelen bu yoğun talebin altında yatan temel sebep ise ekonomik sıkıntılarının yoğun olarak yaşanması neticesinde ürün fiyatlarının artması ve bunun karşılığında enflasyonla birlikte halkın alım gücünün düşmesidir. Gıda maddesi dışında ise giyim sektöründe meydana gelen kaçakçılık faaliyetleri neticesinde ele geçirilen mallar ise elbise ve mensucat olarak sınıflandırılmıştır. Mensucat olarak nitelendirilen bu ürünlerin ise iplik, yün ve pamuk olduğu belirlenmiştir. Giyim sektöründe meydana gelen kaçakçılık faaliyetleri ve kaçakçılar tarafından yasadışı yollarla piyasaya sunulan kaçak ürünlerin halk nezdinde ilgi görmesinde yasal yollarla satışa sunulan ürünlerin fiyatlarına nazaran düşük fiyatlarla satılması etkili olmuştur. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından ele geçirilen mallar arasında ise kullanımı yasak olan zararlı maddeler de yer almıştır. Bu maddeler ise cetvele uyuşturucu maddesi olarak işlenmiştir.

Bu ürünlerin yanı sıra dört yıllık zaman zarfında her ay sonunda ele geçirilen malların içerisinde taşıt araçları yer almıştır. Bu araçlar ise canlı binek hayvan, motorlu taşıt, motorsuz araç, deniz aracı veya araba olarak sınıflandırılmıştır. Son olarak ele geçirilen mallar arasında ise kara para veya bir diğer ifade ile kayıt dışı para olarak nitelendirilen kaçakçılık faaliyetleridir. Her ne kadar ele geçirilen bu kayıt dışı paralar yerli ve yabancı olarak belirtilmiş olsa da yabancı olarak ele geçirilen kaçak paraların hangi para birimi olduğuna dair bilgiye yer verilmemekle birlikte değerleri Türk lirası olarak belirtilmiştir. Bu durum ülke dışından kaçak yollarla döviz sokulmaya çalışıldığını göstermektedir. Aynı tarihlerde ise ülke içerisinde ciddi bir döviz darlığının yaşanmakta olduğu göz önünde bulundurulursa kaçakçılığı zenginleşme aracı olarak gören bazı kesimlerin ülkeye yasadışı yollarla döviz sokarak zenginleşmeye çalıştığını göstermektedir. Kayıtlara işlenen bir diğer husus da meydana gelen olayların yanı sıra kaçakçılık faaliyetinde bulunan şahıslar olmuştur. Bunlara dair veriler ise ayrıntılı olarak tutulmuştur. Buna göre yakalanan kaçakçılar sağ, ölü ve yaralı olarak sınıflandırılmışlardır. Sınıflandırmada Jandarma Genel Komutanlığı tarafından tutulan kayıtlarda ölü veya yaralı kaçakçının istatistiğine dair bilgilerin mevcudiyeti kaçakçılar ile kolluk kuvvetleri tarafından zaman zaman çatışmaların meydana geldiğine işaret etmektedir. Kaçakçılarda meydana gelen kayba dair veriler kayıtlara işlenmişken düzenlenen operasyonlar neticesinde hayatını kaybetmiş askeri personele dair bilgilere ise yer verilmemiştir.

Dört yıllık zaman zarfında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından tutulan kaçakçılık kayıtlarına genel olarak bakıldığında 9.905 vakanın meydana geldiği tespit edilmiştir. Meydana gelen bu vakaların tümüne Jandarma Genel Komutanlığı tarafından askeri operasyon gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu operasyonlar neticesinde 7.143 kaçakçı sağ, 286 kaçakçı ölü ve 76 kaçakçı yaralı olarak yakalanmıştır. Toplamda ise 7.505 kaçakçının yakalandığı saptanmıştır. Bu kaçakçılar arasında 286 kişinin ölmüş ve 76 şahsın yaralanmış olması ise kaçakçılar ile kolluk kuvvetleri arasında şiddetli çatışmanın meydana geldiğini göstermektedir. Bu gibi çatışmaların meydana gelmiş olması hükümetin kaçakçılık faaliyetlerinin ekonomiye vermiş olduğu zararın yanı sıra ülke asayişine de ciddi bir tehdit oluşturduğu düşüncesini desteklemektedir. Bu nedenle dönemin iktidarı meseleyi basit bir ekonomik sorun değil de ciddi bir asayiş problemi olduğu şeklinde yorumlamıştır. Zira dört yıllık zaman zarfına tutulan kayıtlara yansıyan hayli patlayıcı ve yanıcı maddenin olduğu görülmektedir. Şöyle ki 266 adet kaçak silah, 37.984 adet kaçak mermi, 37.340 adet kaçak çakmak ve 1.584 kilo 72 gram çakmak taşı ele geçirilmiştir. Özellikle kaçak silah ve mermilerin bir kısmının kaçakçıların kendilerini korumak için üzerlerinde taşıma amaçlı buldukları diğer kısmının ise ticaretini yapmak üzere sevkiyatını gerçekleştirmeye çalıştıkları çıkarımı yapılabilir. Ele geçirilen bu ürünlerin yanı sıra dört yıllık zaman zarfında 19.467 kilo 511 gram eski elbisenin ve 32.770 kilo 84 gramdan oluşan ipek, yün ve pamuklu mensucatin tespit edilmiş olması ise giyim sektöründe de ciddi bir kaçakçılık faaliyetinin olduğu çıkarımını yapmaya imkân tanımaktadır. Bu alanda meydana gelen yoğun kaçakçılık faaliyetleri ise halkın giyim sektöründe yasal giyim ürünlerini alabilecek ekonomik gücünün olmadığını göstermektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde istihdam edilmiş olan kolluk kuvvetleri tarafından gümrük noktalarında yapılan denetlemeler sırasında da birçok kaçakçılık ürününün tespit edilip el konulduktan sonra kayıtlara geçirildiği görülmektedir. Dört yıllık zaman zarfında 187.774 kilo 317 gram çeşitli gümrük ürününe ve 518.661 adet çeşitli gümrük eşyasına el konulması örnek olarak gösterilebilir. Elde edilen bu verilerden hareketle kaçakçılıkla mücadele çerçevesinde Jandarma Genel Komutanlığı'nın yoğun mesai harcadiğı noktalardan birinin de gümrük noktaları olduğu söylenebilir. Devlet tekelî altında bulunan inhisar⁵ ürünlerinin de kaçakçılığının yapıldığına dair kayıtlar saptanmıştır. Bu çerçevede 1955 ile 1958 yılları arasında 519.161 adet sigara kâğıdı defterine, 44.398 kilo 49 gram tütüne, 8.538 kilo 139 gram çeşitli tekel ürününe ve 18.441 adet çeşitli tekel eşyasına kaçak olduğu gerekçesiyle el konulup kayıtlara işlendiği tespit edilmiştir. Vatandaşlar arasında kaçakçılık faaliyetinde bulunan şahısların gıda sektöründe de kaçakçılık faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Nitekim dört yıllık zaman zarfında 79.599 adet kesimlik hayvan ve 264.853 kilo 3 gram çeşitli yiyecek maddesi ele geçirilmiştir. Bu gibi ürünlerin yanı sıra uyuşturucu ticaretinin de yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda dört yıllık zaman zarfında 1.363.918 kilo 26 gram uyuşturucu maddesi yakalanmıştır. Tüm bu sektörler dışında gerçekleşen kaçakçılığın yanı

⁵ Araçça kökenli kelime olan inhisar teke elden yönetim anlamına gelmektedir. Bkz. (Develliöğlü, 1993: 438).

sıra taşıt araçları alanında da yasadışı girişimler saptanmıştır. Sözelimi, 2.562 adet canlı binek hayvan, 107 motorlu taşıt aracı, 2 motorsuz taşı aracı, 7 deniz aracı ve 3 araba ele geçirilmiştir. Kara para ticaretinin de gerçekleştirildiği görülmektedir. Şöyle ki 1.020.866 Türk lirası değerinde yerli ve yabancı paranın kayıt dışı yollarla ticareti yapılmaya çalışıldığı saptanarak bu miktara el konulmuştur. Son olarak dört yıllık zaman zarfında yapılan operasyonlar neticesinde ele geçirilen tüm bu kaçak malların toplam piyasa değerinin 19.852.504 Türk lirası olduğu tespit edilmiştir. Dört yıllık zaman zarfında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülen operasyonlar neticesinde elde edilen kaçak ürünlerin miktarlarının yıllara göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda genel itibarıyla alınan tedbirlerde başarı elde edildiği ancak kaçakçılığın tam anlamıyla önlenemediği çıkarımı yapılabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpar, G. (2013). Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Geçmişten Günümüze Rolü ve Dünyadaki Konumu, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 79-106.
- Atlı, C. (1897). Tek Parti Döneminde Jandarma Teşkilatının Durumu”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1897-1912.
- Başbakanlık-Muamemat Genel Müdürlüğü: 30.10.0.0/69/453/5; 30.10.0.0/128/923/6.
- Başbakanlık-Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü: 30.01.0.0/68/432/8; 30.01.0.0/68/432/10; 30.01.0.0/68/428/2; 30.01.0.0/69/433/8; 30.01.0.0/69/433/12; 30.01.0.0/69/435/15; 30.01.0.0/69/433/2; 30.01.0.0/69/436/2; 30.01.0.0/69/435/2; 30.01.0.0/69/434/5; 30.01.0.0/69/435/6; 30.01.0.0/69/434/8; 30.01.0.0/69/434/13; 30.01.0.0/69/434/16; 30.01.0.0/69/433/8.
- Bulut, S. (2009). Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu, *Akademik Bakış Dergisi*, 2(4), 125-145.
- Dağ, M. (2022). İnhisarlar İdaresi Umumi Müdürlüğünün Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadelesi: Urfa İnhisarlar Tütün Atölyesinin Müdürlüğü Örneği (1923-1950), *Mukaddime Dergisi*, 13(1), 69-100.
- Demirbilek, S. (2012). Tek Parti Döneminde İnhisarlar (1923-1946), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12(24), 203-232.
- Devellioğlu, F. (1993). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları.
- Durgun, S., Aydın, A. H. (2019). Jandarma Genel Komutanlığının İç İşleri Bakanlığına Hızla Uyumu, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, Özel Sayı, 70-83.
- Erçin, A. (2023). Yanya Vilayeti Jandarma Tensikatu (1903-1912), *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 17, 159-184.
- Evsile, M. (2022). Demokrat Parti Dönemi’nde Ticaret Hayatında Yaşanan Problemler, *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 155-174.
- Göktürk Çetinkaya, S. (2020). Umum Jandarma Kumandanlığı’nın Tarihi Gelişimi ve Değişimi (1919-1939), *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 974-990.
- Hamzaoğlu, K. (2020). XIX. Yüzyılda Trabzon Vilayeti’nde Kaçakçılık ve Kaçırılan Emtialar, *Near East Historical Review*, 10(2), 205-225.
- Kaya, Y. (2018). Türk Siyasal Yaşamında 1954 Genel Seçimleri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 2276-2291.
- Koparan, N. (2007). Türk jandarma teşkilatı (1908-1923). Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Özer, İ. (1967). *Tekel*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Paydaş, K., Tanık, İ. H. (2019). Urfa’da Genel Seçimler (9., 10. ve 11. Dönem), *Mukaddime Dergisi*, 10(1), 53-75.
- Takım, A. (2012). Demokrat Parti Döneminde Uygulanan Ekonomik Politikalar ve Sonuçları, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(2), 157-187.
- Tanık, İ. H. (2021). Demokrat Parti Hükümet Programlarında ve Bütçe Görüşmelerinde Eğitim-Öğretim (1950-1960). *Türk Kültürü Araştırmaları Serisi I*, ed. Alev Duran, Gökçen Çatlı Özen, Ankara, Berikan Yayınevi.
- Türkmen, Z. (2020). Jandarma, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Cilt 1, Ankara, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 689-691.
- Yazan, Ö. (2017). 1914 Yılında Osmanlı Jandarma Teşkilatında Muhasebe Uygulamalarına Yönelik Bir İnceleme, *Akademik Bakış Dergisi*, 62, 11-33.
- Yıldız, S. (2018). 1903 Yılına Ait Jandarma Nizamnamesi Layihası ve Değerlendirmesi, *Uluslararası Düünden Bugüne Türkiye’de Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Sempozyumu*, Ankara, 403-422.
- 1982, *Atatürk’ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Türk Silahlı Kuvvetler*, Ankara, Harita Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Efe, İ. (2016). 30 Ekim 1918’den Ocak 1921’e Teşkilat, Tensikat ve İcraatlarıyla Türk Jandarması, *ÇAKÜ SBED*, 7(1), 583-602.